

Datum

18 februari 2002

Nummer

AMU/743

Onderwerp

Vergunning op grond van artikel 2 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken voor de aanleg, het in stand houden, onderhouden en verwijderen van het windmolenpark Q7-WP

Afschrift

Besluit Wbr E-Connection Project B.V.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Bij brieven van 28 juni 2001, kenmerk P46\Wbr-Q7-WP-01.brk resp. P46\Wbr-Q7-WP-02.brk en P46\Wbr-Q7-WP-03.brk, vraagt E-Connection Project B.V. te Bunnik (hierna genoemd E-Connection) vergunning te verlenen voor de aanleg, het in stand houden, onderhouden en verwijderen van het windmolenpark Q7-WP. Het betreft een hernieuwde aanvraag; de eerdere aanvraag voor het windmolenpark Q7-WP op grond van het Interim-besluit WIN/Wbr (Wet installaties Noordzee/Wet beheer rijkswaterstaatswerken) komt hiermee te vervallen.

Wettelijk kader

Op grond van het bepaalde in artikel 2, lid 1, onder a van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken is het verboden om zonder vergunning gebruik te maken van een bij het Rijk in beheer zijnde waterstaatswerk anders dan waartoe het is bestemd en daarin, daarop, daaronder of daarboven werken te maken of te behouden.

Ingevolge artikel 2, lid 2 van genoemde wet kunnen aan een vergunning voorschriften worden verbonden. De aan deze vergunning verbonden voorschriften dienen ter bescherming van de bij het Rijk in beheer zijnde waterstaatswerken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik daarvan. Tevens kunnen deze voorschriften strekken tot bescherming van andere belangen, voor zover daarin niet is voorzien door andere wettelijke voorschriften.

Energiebeleid

De overheid streeft naar een besparing van 10 % op de inzet van fossiele energie in 2020 door de inzet van duurzame energie (Ministerie van Economische Zaken, 1996). Windenergie is een vorm van duurzame energie, waarvoor de doelstelling op zee is vastgesteld op 1500 MW in 2010, recentelijk in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening bijgesteld op 6000 MW (zonder streefdatum). Met het realiseren van de doelstelling voor windenergie kan Nederland een deel van haar verplichtingen op basis van het Kyoto verdrag nakomen.

Procedure

Ten tijde van de aanvang van de planvorming voor het oprichten van een aantal windmolenparken (Q4-WP, Q7-WP en P12-WP) is door de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat aan E-Connection Project B.V. aangegeven dat een milieueffectrapportage (MER), dat wordt opgesteld volgens hoofdstuk 7 van de Wet milieubeheer, een belangrijk hulpmiddel is bij de beoordeling van de milieueffecten. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het totstandkomen van de MER voor het windmolenpark Q7-WP. De locaties Q4-WP en P12-WP zijn in het MER als alternatieven voor Q7-WP beschreven. E-Connection heeft bij brief van 16 maart 2001, kenmerk P46/RWS-DNZ22.brk de aanvragen voor Q4-WP en P12-WP ingetrokken.

De vergunningaanvraag o.g.v. de Wet beheer rijkswaterstaatswerken voor de aanleg, het instandhouden, onderhouden en verwijderen van offshore windpark Q7-WP en het daarop

betrekking hebbende Milieueffectrapport (MER) zijn op 28 juni 2001 ontvangen en aanvaardbaar verklaard en doorlopen de procedure overeenkomstig de Wet milieubeheer en de Algemene wet bestuursrecht. Een aantal bij de aanvraag behorende documenten (brief met kenmerk P46\Wbr-Q7-WP-03.brk) zijn door E-Connection ingediend met het verzoek deze als vertrouwelijk te behandelen in verband met commerciële waarde die deze documenten kunnen hebben voor derden. Het openbare deel van de aanvraag bevat voldoende informatie voor derden om de aanvraag goed te kunnen beoordelen.

De vergunningprocedure doorloopt de uitgebreide voorbereidingsprocedure zoals beschreven in afdeling 3.5 van de Algemene wet bestuursrecht.

De vergunningaanvraag en het MER hebben van 3 september 2001 tot en met 1 oktober 2001 ter visie gelegen bij de bibliotheken van Rijkswaterstaat directie Noordzee, het Hoofdkantoor van de Waterstaat, het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, het Ministerie van Economische Zaken, het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en bij het provinciehuis van de provincie Noord-Holland. Een ieder is in de gelegenheid gesteld om gedurende deze periode zienswijzen zowel schriftelijk als mondeling bij het Inspraakpunt Verkeer en Waterstaat in te brengen.

Tevens is er een informatiebijeenkomst gehouden op 11 september 2001 en was er de mogelijkheid om mondelinge reacties in te brengen tijdens de hoorzitting op 25 september 2001.

Van de hoorzitting is een verslag gemaakt.

De commissie voor de MER heeft n.a.v. het ingediende MER een toetsingsadvies uitgebracht richting bevoegd gezag.

Bij het opstellen van de ontwerpbeschikking is rekening gehouden met het toetsingsadvies en de ingediende inspraakreacties. De ontwerpbeschikking heeft van 6 december 2001 tot en met 7 januari 2002 ter visie gelegen bij de bibliotheek van Rijkswaterstaat directie Noordzee met de mogelijkheid om conform de Algemene Wet Bestuursrecht hiertegen bedenkingen in te dienen.

E-Connection Project B.V. heeft tevens een aanvraag ingediend voor het leggen en behouden van twee elektriciteitskabels van en naar het windmolenpark Q7-WP en de aanlanding bij Velsen-Noord (gemeente Velsen) en Wijk aan Zee (gemeente Beverwijk). Deze aanvraag doorloopt een aparte procedure o.g.v. afdeling 3.4 van de Algemene Wet bestuursrecht en vormt als zodanig geen onderdeel van deze vergunningprocedure. Deze Wbr vergunning wordt ook door de directie Noordzee, namens de minister van Verkeer en Waterstaat afgegeven.

De kabels op het land maken ook geen onderdeel uit van geen van beide bovengenoemde vergunningprocedures. De benodigde vergunningen voor de kabels op het land worden afgegeven door het Waterschap Uitwaterende Sluizen en de gemeenten Velsen en Beverwijk.

De kabels die de windmolens en hoogspanningsstation onderling verbinden maken wel onderdeel uit van deze vergunningprocedure.

Inspraakreacties MER en aanvraag.

Inzake de MER en de aanvraag voor het windpark Q7-WP zijn een groot aantal zienswijzen naar voren gebracht. Alle zienswijzen, alsmede de wijze waarop bij het opstellen van de ontwerpbeschikking rekening is gehouden met deze zienswijzen, worden beschreven in bijlage 1 van deze vergunning.

Bedenkingen n.a.v. de ontwerpbeschikking

Gedurende de termijn waarbinnen de ontwerpbeschikking van deze vergunning ter inzage heeft gelegen, zijn er een aantal schriftelijke bedenkingen ingediend. Afschriften van de bedenkingen zijn aan de aanvrager verzonden. Hieronder volgt een overzicht van de ingediende bedenkingen. Daarna worden de verschillende bedenkingen inhoudelijk behandeld, waarbij zal worden aangegeven of de

betreffende bedenking gegrond of ongegrond wordt verklaard. Bij gegronde bedenkingen zal worden aangegeven in hoeverre de vergunning gewijzigd wordt.

- 1) De heer P.M. Heida te Zwaag is van mening dat t.o.v. de investeringskosten van het project de elektriciteitsopbrengst van windmolens op zee te gering is en dat daardoor het project Q7-WP niet economisch haalbaar zal zijn.
- 2) KPN Telecom B.V. en KPN Qwest N.V.: Q7-WP bevindt zich op een afstand van ca 1000 meter van een kabel (TAT-14) van partijen. Partijen willen voorafgaand aan werkzaamheden in de buurt van de kabel geïnformeerd worden over deze werkzaamheden. In de beantwoording van zienswijze 7 van de ontwerpbeschikking wordt aangegeven dat hier in de vergunning een voorschrift voor zal worden opgenomen. In de voorschriften van de vergunning is dit echter niet terug te vinden. Partijen pleiten ervoor om een dergelijk voorschrift alsnog op te nemen.
- 3) Stichting de Noordzee, mede namens Vogelbescherming Nederland, Stichting Duinbehoud, Stichting Natuur en Milieu en de ANWB: Met inachtneming van onderstaande bedenkingen verzoeken partijen het ontwerpbesluit in heroverweging te nemen, waardoor natuur, milieu en veiligheid niet worden aangetast en kan worden gewerkt aan een verantwoorde ontwikkeling van windenergie op de Noordzee.
 - a) In zijn algemeenheid dienen partijen bedenkingen in tegen de ontwerpbeschikking, omdat naar alle waarschijnlijkheid Q7-WP eerder gerealiseerd zal worden dan het demonstratieproject Near Shore Windpark (NSW). Als deze situatie onontkoombaar is, zal Q7-WP minimaal aan dezelfde voorwaarden moeten voldoen zoals die gesteld zullen worden voor NSW. Dit richt zich dan met name op het monitorings- en evaluatieprogramma (MEP): de natuur-, milieu- en veiligheidsvoorwaarden in het MEP voor Q7-WP dienen hetzelfde te zijn als die van het MEP voor NSW;
 - b) Er is geen rekening gehouden met cumulatieve effecten. Hierbij wordt met name gedacht aan de gezamenlijk effecten van Q7-WP en het toekomstige NSW op het gebied van risico's aanvaring, zichtbaarheid, gevolgen voor visserij en visbestanden, barrièrewerking voor vogels, verstoring voor vogels door aantasting van het leefgebied, maar ook de refugiumfunctie. In het monitorings- en evaluatieprogramma moet onderzoek naar deze cumulatieve effecten worden opgenomen;
 - c) Onder het hoofdstuk **Natuur** in de overwegingen wordt gesteld dat rekening gehouden moet worden met aanwezige dieren in het gebied en landschap. Partijen zijn van mening dat ook rekening dient te worden gehouden met tijdelijk aanwezige dieren: trekvogels en (doortrekkende) zeezoogdieren;
 - d) Bij de toetsing van het natuurbelang wordt volkomen voorbijgegaan aan de soortparagraaf van de Habitatrichtlijn;
 - e) Ook voor vogels wordt niet soortspecifiek getoetst. In het MEP zullen de effecten op vogels zo veel mogelijk soortspecifiek onderzocht moeten worden;
 - f) Partijen hebben bedenkingen tegen de conclusie in de overwegingen dat er door onderwatergeluid en trillingen geen wezenlijke kenmerken worden aantast. Deze effecten zullen in het MEP onderzocht moeten worden;
 - g) In de vergunning wordt nergens ingegaan op mitigerende maatregelen, zoals het stilzetten van de turbines op het moment dat zich extreme situatie voordoen voor vogels;
 - h) In de vergunning wordt weliswaar beschreven dat eventueel aangetroffen cultuurhistorische waarden moeten worden gemeld, maar niet welke consequenties hieraan worden verbonden, zoals bijv. het verplaatsen van turbines. Dit moet in de vergunning opgenomen worden;

- i) In de vergunning wordt gesteld dat de vergunning periodiek kan worden gewijzigd. Partijen zijn van mening dat de vergunning onvoldoende helderheid biedt over de invulling van de term 'periodiek';
- j) Er wordt onvoldoende rekening gehouden met de mogelijke effecten van de kabels tussen de turbines;
- k) In het MEP ontbreekt een volledige nulmeting voor alle aspecten (biotisch en abiotisch). Een goede nulmeting (minimaal een jaar voordat Q7-WP gerealiseerd wordt) moet in de vergunning verplicht gesteld worden;
- l) Stichting Natuur en Milieu heeft, mede namens Stichting de Noordzee, Stichting Duinbehoud en Vogelbescherming Nederland, bij brief van 7 november 2001 een verzoek aan het ministerie van Economische Zaken gericht om een uitgebreid MEP, conform het MEP van NSW, (mede) te financieren. Deze regeling van (mede-)financiering maakt geen onderdeel uit van de vergunning;
- m) Nergens wordt ingegaan op de duur van het MEP. Partijen verzoeken een duidelijke termijn met een minimale duur van enkele jaren en een einddatum van het MEP in de vergunning op te nemen. Ook moet in de vergunning duidelijk aangegeven worden met welke nauwkeurigheid en op welke tijdstippen gemonitord en geëvalueerd moet worden;
- n) Partijen zijn van mening dat een (onafhankelijke) instantie zoals bijvoorbeeld het Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) van Rijkswaterstaat samen met E-Connection het voorstel voor het MEP maakt;
- o) Partijen hebben bedenkingen tegen het feit dat er geen mogelijkheid tot het geven van commentaar op het voorstel voor het MEP is. Partijen willen graag commentaar op het voorstel voor het MEP kunnen leveren;
- p) Een beoordelingskader voor de verkregen resultaten uit het MEP ontbreekt. Een dergelijk beoordelingskader is nodig om de ernst van de effecten te kunnen beoordelen;
- q) Partijen zijn van mening dat de volgende onderwerpen aan de te onderzoeken onderwerpen van het MEP toegevoegd moeten worden: effecten van geluid en trillingen, elektromagnetische straling van o.a. bekabeling;
- r) In het MEP wordt gesproken over vogelslachtoffers tengevolge van botsingen. Partijen zijn van mening dat ook gekeken moet worden naar slachtoffers tengevolge van turbulentie en zog. Voorgesteld wordt om te spreken van 'aanvaringslachtoffers';
- s) In het kader van het MEP is het doel van het meten van de effecten op vogels niet om de noodzaak van mitigerende maatregelen te bepalen. Er moet inzicht verkregen worden in ruimtegebruik en ecologische relaties en de effecten op de vogelpopulaties, per soort;
- t) Partijen zijn van mening dat de effectiviteit van de rode knipperende topverlichting als mitigerende maatregel te beperkt is beschreven. De effecten van rode knipperende topverlichting op vogels zijn niet bekend. Voorgesteld wordt om in het MEP de effecten van obstakelverlichting op vogels te onderzoeken;
- u) Bij het onderzoek naar de effecten op bodemfauna en vis moet ook het periodiek weghalen van de begroeiing van de palen in beschouwing genomen worden;
- v) Partijen hebben bedenkingen tegen de formulering dat Q7-WP als een refugium zal fungeren, omdat er niet alleen positieve effecten hoeven te zijn. Er moet ook onderzoek worden gedaan naar de eventuele aantrekkende werking van het park als gevolg van de aanwezigheid van voedsel op (zee)vogels en de daardoor vergrote kans op sterfte (bijv. door aanvaring);

- w) In de vergunning moet duidelijker aangegeven worden wat met de fasering van zowel het MEP, als het onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels wordt bedoeld;
 - x) In de vergunning moet worden opgenomen dat, op basis van resultaten van het MEP, aanvullende mitigerende maatregelen verplicht gesteld kunnen worden en dat, bij zeer ernstige/significante effecten, de vergunning geheel of gedeeltelijk ingetrokken kan worden;
 - y) In het in de vergunning voorgeschreven onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels wordt ervan uitgegaan dat het gebruik van geluidsinstallaties een mitigerende maatregel is. Dit moet eerst onderzocht worden en moet dus onderdeel uitmaken van het MEP;
 - z) In de vergunning is voorgeschreven dat na beëindiging het werk binnen 24 maanden verwijderd moet zijn. Partijen vinden deze termijn zeer ruim en pleiten voor een termijn van 1 jaar.
 - aa) Partijen hebben bedenkingen tegen het feit dat eventueel stortsteen niet wordt verwijderd;
- 4) E-Connection:
- a) In de overwegingen van de ontwerpbeschikking is aangegeven dat *"de functie van een MEP is het opvullen van leemten in kennis en het leren van het (werkelijk uitvoeren van het) project"*. Deze formulering komt letterlijk overeen met de formulering over het MEP in de PKB van het Near Shore windpark (NSW). De overheid zal het MEP van NSW financieel ondersteunen teneinde kennis te verwerven voor (besluitvorming over) toekomstige offshore windparken. E-Connection is van mening dat het in de ontwerpbeschikking opgenomen MEP aanzienlijk verder gaat dan de monitoring en evaluatie, die op grond van een MER-procedure voorgeschreven is. In het ontwerpbesluit worden gegevens gevraagd, die de overheid wil weten ten behoeve van de beoordeling van andere offshore windparken. E-Connection is van mening dat het MEP voor Q7-WP zich dient te beperken tot die aspecten waarover onzekerheid bestaat omtrent de omvang en aanvaardbaarheid van de effecten die op kunnen treden;
 - b) In de vergunning dient tevens aangegeven te worden wat de consequenties voor E-Connection zijn indien uit het MEP blijkt dat bepaalde, vooraf gedefinieerde grenswaarden overschreden worden;
 - c) In de overwegingen van de ontwerpbeschikking is vermeld dat *"zoals dat in het kader van andere wetten bijvoorbeeld de Wet milieubeheer gebruikelijk is, zal periodiek bekeken moeten worden of de vergunning de feitelijke situatie nog dekt. (...), maar ook voortschrijdend inzicht bijvoorbeeld naar aanleiding van (...) inzicht verkregen uit andere windmolenparken, maar ook bijvoorbeeld wijzigingen in beleid kunnen aanleiding zijn om de vergunning te wijzigen. Artikel 3 van de Wbr biedt hiervoor de juridische grondslag."* De onderhavige vergunning wordt verleend op grond van de Wbr en niet op grond van een andere wet. Derhalve is uitsluitend de Wbr relevant en zijn andere, niet van toepassing zijnde wetten volgens E-Connection niet relevant voor deze vergunning;
 - d) In voorschrift 10, lid 5 en in voorschrift 11, lid 5 is vermeld dat op basis van resultaten van nog nader te omschrijven onderzoek op grond van artikel 3 van de Wbr aanvullende eisen kunnen worden gesteld. In artikel 3 van de Wbr is duidelijk en eenduidig vermeld op welke gronden de vergunning gewijzigd kan worden. Hiermee heeft het bevoegd gezag voldoende mogelijkheden om de door haar behartigde belangen te beschermen. Omdat jurisprudentie beschikbaar is over de wijze waarop in dat geval met de belangen van de vergunninghouder wordt omgegaan, biedt dit tevens rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voor de vergunninghouder. Het lijkt E-Connection daarom niet nodig en niet gewenst de werking van artikel 3 uit te breiden door in de voorschriften aanvullende gronden op te nemen, die kunnen leiden tot wijziging van de vergunning op grond van artikel 3. Dit leidt immers tot

rechtsonzekerheid en rechtsongelijkheid voor de vergunninghouder. De uitbreiding van de wijzigingsbevoegdheid, c.q. de inperking van de bescherming van de vergunninghouder, leidt daarnaast tot extra, niet te begroten risico's in de investering en exploitatie van het windpark. De betreffende voorschriften bieden de vergunninghouder nu immers geen duidelijkheid over de gestelde eisen en dus geen rechtszekerheid. E-Connection stelt voor om de uitbreiding van de wijzigingsbevoegdheid, c.q. de inperking van de bescherming van de vergunninghouder, zoals verwoordt in voorschrift 10, lid 5 en in voorschrift 11, lid 5 achterwege te laten. Een alternatief kan zijn de financiële consequenties voor de vergunninghouder van deze uitbreiding van de wijzigingsbevoegdheid, c.q. inperking van de bescherming van de vergunninghouder, te kwantificeren en expliciet in de vergunning te vermelden.

- e) In voorschrift 13 is sprake van een Verwijderingsplan terwijl in voorschrift 1 en voorschrift 2 sprake is van een Ontmantelingsplan. E-Connection gaat ervan uit dat met het Verwijderingsplan uit voorschrift 13 het Ontmantelingsplan uit voorschriften 1 en 2 wordt bedoeld.

Met betrekking tot de ingediende bedenkingen wordt het volgende opgemerkt.

Ad 1)

De vergunningaanvraag is getoetst aan belangen van waterstaatkundige aard en andere belangen zoals milieubelangen, natuurbelangen en arbeidsomstandigheden. Deze toetsing heeft geleid tot de voorschriften van deze vergunning. De economische haalbaarheid van het project is een zaak voor de initiatiefnemer en doet in het kader van deze vergunningprocedure niet ter zake. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.

Ad 2)

Partijen stellen terecht dat in de beantwoording van zienswijze 7 van de ontwerpbeschikking wordt aangegeven dat belanghebbenden in de buurt van Q7-WP op de hoogte zullen worden gebracht ten aanzien van werkzaamheden van E-Connection, maar dat dit in de vergunningvoorschriften niet is terug te vinden. Bij het opstellen van de ontwerpbeschikking is dit abusievelijk niet gebeurd. De bedenking wordt gegrond verklaard en in de vergunning zal in de voorschriften worden opgenomen dat E-Connection (onderhouds-)werkzaamheden vooraf tevens meldt aan de partijen die op dit moment een kabel in de buurt van Q7-WP hebben liggen, nl. KPN Telecom (TAT-14 kabel) en Global Crossing (Atlantic Crossing kabel).

Ad 3)

- a) De Tweede kamer heeft zich recent uitgesproken voor doorgang van het NSW project. Daarbij is ook het Q7-WP project van E-Connection aan de orde geweest. Er zijn geen juridische gronden om de aanvraag van E-Connection niet in behandeling te nemen. Dus in principe NSW en Q7-WP, waarbij op basis van de huidige plannings van beide projecten de mogelijkheid bestaat dat Q7-WP eerder gerealiseerd zal worden dan NSW. Het in voorschrift 10 van de vergunning opgenomen MEP is niet identiek aan, maar wel gebaseerd op de natuur-, milieu- en veiligheidsvoorwaarden uit het MEP van NSW. Gekeken is naar de *verplichte* onderzoeksonderwerpen in het MEP van NSW. *Verplichte* onderzoeksonderwerpen worden als noodzakelijke leerervaringen beschouwd. Een beperkt deel van de *verplichte* onderzoeks-onderwerpen valt onder de verantwoordelijkheid van de overheid en zijn bij het vaststellen van het MEP voor Q7-WP buiten beschouwing gelaten. De overige *verplichte* onderzoeksonderwerpen dienen door de initiatiefnemer uitgevoerd te worden en zijn dan ook in voorschrift 10 opgenomen. De in voorschrift 10 van deze vergunning opgenomen onderzoeksonderwerpen houden direct verband met de veiligheid en ecologische aspecten van het project Q7-WP zelf en zijn derhalve ook direct relevant voor de vergunning. In het MEP van NSW wordt van de te onderzoeken aspecten ook de wijze van uitvoering beschreven (meetmethodiek, meetfrequentie etc.) De wijze van uitvoering is

niet overgenomen uit het MEP van NSW, omdat de wijze van uitvoering niet bij voorbaat hetzelfde hoeft te zijn. Op basis van voorschrift 10 zal E-Connection een voorstel voor (de wijze van uitvoering van) het MEP ter goedkeuring aan het bevoegd gezag moeten overleggen. Het MEP voor Q7-WP is dus wel grotendeels gebaseerd op het MEP van NSW voor wat betreft de te onderzoeken onderwerpen, maar niet voor wat betreft de uitvoering van de te onderzoeken onderwerpen. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;

- b) In paragraaf 14.15 van het MER is ruim ingegaan op de relevante cumulatieve effecten. Er bestaat een mogelijkheid dat Q7-WP eerder gerealiseerd zal worden dan het NSW project. Voor het NSW is op dit moment nog geen vergunning aangevraagd. De definitieve locatie (binnen het zoekgebied) is ook nog niet bekend. NSW wordt in het MER dan ook, net als Luchthaven in zee en de Tweede Maasvlakte, als een toekomstige activiteit beschouwd. In de vergunning zal dan ook niet worden voorgeschreven dat in het MEP rekening gehouden dient te worden met de cumulatieve effecten van Q7-WP en NSW. Deze cumulatieve effecten zullen in het MER en de vergunning van NSW aan de orde komen. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;
- c) In de overwegingen wordt gesteld dat rekening dient te worden gehouden met de aanwezige dieren in het gebied en landschap. Hierbij gaat het dus ook om tijdelijk aanwezige dieren. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard. Wel zal de tekst worden aangepast en zal duidelijker worden vermeld dat het ook om tijdelijk aanwezige dieren gaat;
- d) In het MER wordt in paragraaf 3.4.2 aangegeven wat de werkingssfeer is van de Habitat Richtlijn. Hierin wordt ook verwezen naar de soortenbescherming waarvan de soorten in bijlage 4 van de richtlijn worden genoemd. Voor de Noordzee betekent dat de bescherming van alle walvisachtigen die daar voorkomen. In hoofdstuk 11 van het MER worden expliciet de zeezoogdieren behandeld. Daarin is de huidige situatie en autonome ontwikkeling beschreven en worden ook de effecten besproken. Het bevoegd gezag is van mening dat de soortparagraaf van de Habitat Richtlijn in het MER uitgebreid aan de orde is geweest. De conclusies in het MER geven geen aanleiding tot het opnemen van nadere voorschriften in de vergunning met uitzondering van het opnemen van onderzoek naar effecten op vissen en zeezoogdieren in voorschrift 10 (MEP) van de vergunning. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;
- e) In hoofdstuk 8 van het MER worden soortspecifieke effecten op vogels besproken. In het in de vergunning voorgeschreven monitoring en evaluatieprogramma moeten de effecten op vogels soortspecifiek moeten worden onderzocht. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;
- f) De bedenking wordt gegrond verklaard. De overwegingen m.b.t. onderwatergeluid en trillingen zullen aangepast worden. Overigens is in de vergunning al opgenomen dat onderwatergeluid en trillingen in het kader van het MEP onderzocht moeten worden;
- g) Q7-WP wordt al uitgevoerd met een aantal mitigerende maatregelen zoals vloeistofdichte vloeren om emissies naar het milieu te voorkomen of de wijze van verlichting en markering ten behoeve van de veiligheid van scheepvaart. Er zijn echter ook nog een hoop onzekerheden en leemten in kennis. Daarom is in de vergunning (voorschrift 10) een uitgebreid MEP opgenomen, wat mede tot doel heeft het bepalen van de noodzaak van mitigerende maatregelen. In de vergunning is in voorschrift 11 verder een onderzoek naar mitigerende maatregelen voorgeschreven. Eén van de onderwerpen die onderzocht moet worden is het stopzetten van windmolens. Aanvullend hierop is in de vergunning voorgeschreven dat E-Connection de schriftelijke procedure m.b.t. het stopzetten en weer opstarten van windmolens ter goedkeuring aan het bevoegd gezag moet overleggen. Ook in deze procedure moet worden ingegaan op het stopzetten tijdens grote vogeltrek met verhoogde kans op vogelsterfte. Het bevoegd gezag is daarom van mening dat voldoende wordt ingegaan op mitigerende maatregelen en zeker m.b.t. het stopzetten van windmolens als mitigerende maatregel voor vogels. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;

- h) Volgens het Verdrag van Malta moeten aangetroffen cultuurhistorische waarden beschermd en behouden blijven. In voorschrift 19 van de ontwerpbeschikking is weliswaar opgenomen dat eventueel aangetroffen cultuurhistorische waarden moeten worden gemeld aan de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, maar wordt verder niet, zoals partijen terecht stellen, aangegeven welke consequenties aan een dergelijke vondst verbonden kunnen worden. De bedenking wordt derhalve gegrond verklaard. Aan voorschrift 19 zal worden toegevoegd dat de vergunninghouder alle mogelijke maatregelen dient te treffen om er voor te zorgen dat eventueel aangetroffen cultuurhistorische waarden, behouden blijven.
- i) Wat in de vergunning bedoeld wordt, is dat periodiek bekeken moet worden of er aanleiding is om de vergunning te wijzigen. Een periode van 4/5 jaar is in het kader van Wet milieubeheer hiervoor gebruikelijk. Als blijkt dat de feitelijke situatie na 4/5 jaar nog in overeenstemming is met de vergunning, kan deze ongewijzigd blijven. Als de feitelijke situatie niet meer in overeenstemming is met de vergunning, moet deze gewijzigd worden. Dit zou in feite ook al na 1 of 2 jaar na het afgeven van een vergunning kunnen gebeuren. Grote wijzigingen in het werk, maar ook voortschrijdend inzicht bijvoorbeeld naar aanleiding van het onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels, de resultaten van het monitorings- en evaluatieprogramma, inzicht verkregen uit andere windmolenparken, maar bijvoorbeeld ook wijzigingen in beleid kunnen aanleiding zijn om de vergunning te wijzigen. Op dit moment valt niet exact in te schatten wat de uitkomsten van het MEP en onderzoek naar mitigerende maatregelen zijn en welke consequenties de uitkomsten zullen hebben voor de vergunning. Het bevoegd gezag is daarom van mening dat de term 'periodiek' voldoende helder is ingevuld. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- j) In paragraaf 11.6 van het MER worden de effecten van de elektriciteitskabels beschreven. Hierbij worden de effecten in de meest ongunstige situatie beschreven, nl. als het volledige vermogen van 120 MW via één 150 kV kabel getransporteerd zou worden. De conclusie is dat er nauwelijks effecten zijn. De kabels tussen de turbines worden bedreven op een veel lagere spanning bedreven, nl. 22 kV en transporteren maximaal 14-16 MW (het vermogen van 7-8 turbines). De effecten zullen overeenkomstig minder zijn, te meer omdat in de vergunning is opgenomen dat de kabels een diepteligging van tenminste 1 meter hebben. Het bevoegd gezag is van mening dat voldoende rekening is gehouden met de effecten van de kabels tussen de windturbines. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- k) Een nulmeting valt onder de verantwoordelijkheid van het Rijk en zal, m.u.v. een onderwateropname van de zeebodem op de locatie van het werk, niet in de vergunning verplicht gesteld worden. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;
- l) De regeling van (mede-)financiering maakt inderdaad geen onderdeel uit van de vergunning. Ten tijde van het opstellen van de ontwerpbeschikking was het antwoord van het ministerie van Economische Zaken nog niet bekend. De regeling zelf zou ook niet via deze vergunning geregeld kunnen worden. Wel is in de vergunning al rekening gehouden met de eventuele consequenties van (mede-)financiering voor het MEP van Q7-WP. In voorschrift 10 van de vergunning worden de onderwerpen benoemd die in het kader van het MEP onderzocht moeten worden. Deze te onderzoeken onderwerpen houden direct verband met de veiligheid en ecologische aspecten van het project Q7-WP zelf (zie ook antwoord op bedenking 3.a). Tevens is in voorschrift 10 opgenomen dat aanvullende onderwerpen, op basis van financiering door de overheid, in het MEP opgenomen kunnen worden. Deze procedure biedt dus de mogelijkheid om aanvullende monitoring te realiseren.

E-Connection heeft aangegeven dat zij bereid is om, met financiering van de overheid, aanvullende monitoring uit te voeren. Het ministerie van Economische Zaken heeft inmiddels aangegeven dat (mede-)financiering mogelijk is, maar dat het dan moet gaan om gegevensverwerking met een breder belang dan dat van het initiatief van E-Connection zelf. Dat

wil zeggen dat aanvullende onderwerpen moeten bijdragen aan de verdere ontwikkeling van offshore windenergieprojecten. In opdracht van EZ, zal de NOVEM bekijken welke onderwerpen, aanvullend t.o.v. de in voorschrift 10 van deze vergunning genoemde onderwerpen, met een kostenbijdrage van de overheid uitgevoerd kunnen worden. De concrete invulling hiervan zal in de loop van dit jaar vorm moeten krijgen. Zoals eerder gesteld is de vergunning niet het juiste instrument om bovengenoemde (mede-)financiering vast te leggen, wat bovendien op dit moment ook niet mogelijk zou zijn, gezien het werk dat de NOVEM nog moet verrichten. Wel is voorschrift 10 op een dusdanige manier opgebouwd dat aanvullende onderwerpen in het MEP opgenomen kunnen worden. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;

- m) In de vergunning is inderdaad niet expliciet aangegeven wat de duur van het MEP moet zijn. Het idee is echter wel dat, gezien de te onderzoeken onderwerpen, monitoring een aantal jaren uitgevoerd moet worden. Dat is ook de reden dat in voorschrift 10 is opgenomen dat jaarlijkse rapportages moeten worden opgesteld en een eindrapportage per onderdeel. De benodigde hoeveelheid tijd om te monitoren is op dit moment moeilijk in te schatten en kan per onderwerp verschillen. Dat is ook de reden dat in voorschrift 10 is opgenomen dat E-Connection een voorstel voor het MEP aan het bevoegd gezag voorlegt. In dit voorstel moet E-Connection aangegeven op welke wijze de verschillende onderwerpen onderzocht zullen worden. Een tijdsplanning zal ook onderdeel moeten uitmaken van dit voorstel. Zowel het voorstel voor het MEP, als de jaarlijkse rapportages en de eindrapportages behoeven de goedkeuring van het bevoegd gezag en dienen in overleg met deze te worden opgesteld. Het bevoegd gezag is van mening dat hiermee een kwalitatief goede monitoring en evaluatie gewaarborgd is met een aantal heldere toetsmomenten. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;
- n) Het bevoegd gezag verwacht een kwalitatief goed voorstel voor het MEP op basis van voorschrift 10 van de vergunning. Het staat E-Connection vrij om daar externe expertise voor in te huren. In voorschrift 10 is opgenomen dat het voorstel voor het MEP de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag behoeft en in overleg met deze moet worden opgesteld. Het RIKZ zal het bevoegd gezag ondersteunen bij het beoordelen van het voorstel voor het MEP en het beoordelen van rapportages. Als E-Connection externe expertise inhuurt voor het opstellen van het voorstel voor het MEP, zal dat dus een andere partij dan het RIKZ moeten zijn. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;
- o) Via de ingediende bedenkingen hebben partijen reeds uitgebreid gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot het geven van commentaar op het MEP. Het voorstel voor het MEP op basis van voorschrift 10 van de vergunning moet de wijze van uitwerking van de te onderzoeken onderwerpen beschrijven (meetmethodiek, meetfrequenties e.d.). Dit voorstel moet door E-Connection worden opgesteld en ter goedkeuring aan het bevoegd gezag worden overlegd. Er is niet voorzien in inspraak van derden in deze procedure. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard;
- p) Het bevoegd gezag is het met partijen eens dat een beoordelingskader noodzakelijk is om de resultaten die voortvloeien uit het MEP goed te kunnen beoordelen. Op dit moment is een dergelijk beoordelingskader nog niet volledig beschikbaar, alhoewel er op dit vlak zowel nationaal als internationaal ontwikkelingen zijn. In de nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur wordt nadrukkelijk verwezen naar de ecosysteendoelen, die voor de Noordzee zijn geformuleerd. In het project zijn de belangrijkste natuurlijke kenmerken van de Noordzee beschreven. Deze ecosysteendoelen hebben betrekking op de samenhang en de dynamiek van het ecosysteem van de Noordzee, de biodiversiteit en de beleevingswaarde. Teneinde de effecten van de verschillende activiteiten op de ecosysteendoelen te kunnen meten is door de ministeries van LNV en V&W het project Graadmeterontwikkeling Noordzee gestart (GONZ). In het GONZ-III rapport zijn de indicatoren en graadmeters voor het ecosysteem van de Noordzee bepaald. Het GONZ-III rapport doet echter nog geen uitspraken over de referentiewaarden en streefbeelden voor de indicatoren, en dus ook niet voor het ecosysteem van de Noordzee als geheel.

In het MER van Q7-WP zijn de effecten van Q7-WP zo veel mogelijk op basis van de indicatoren en graadmeters uit het GONZ-III rapport beschreven. Bij het gereed komen van bovengenoemde referentiewaarden en streefbeeldens zullen deze zeker toegepast worden op de resultaten die voortvloeien uit het MEP. Op dit moment zijn referentiewaarden en streefbeeldens nog niet beschikbaar en kunnen dus ook niet in de vergunning worden opgenomen. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.

- q) Geluid en onderwatertrillingen is opgenomen in voorschrift 10 van de vergunning onder **Effecten op vissen en zeezoogdieren**. Voor wat betreft elektromagnetische straling afkomstig van de kabels tussen de turbines wordt het volgende opgemerkt. Er is weinig ervaring met onderwater wisselspanningskabels in het in het Nederlands deel van de Noordzee. Onderwater wisselspanningskabels worden echter al tientallen jaren toegepast in meerdere natuurgebieden in Nederland (Waddenzee, Wester- en Oosterschelde). Er zijn geen aanwijzingen dat deze wisselspanningskabels schadelijke effecten hebben op de natuur- en milieuwaarden van deze gebieden. De effecten van de wisselspanningskabels op het ecosysteem van de Noordzee zijn vergelijkbaar met die van telecomkabels en van de wisselspanningskabels in de Waddenzee, Wester- en Oosterschelde. Gezien de ruime praktijkervaring met de aanleg van telecomkabels op het NCP en het gebruik van wisselspanningskabels in natuurgebieden, is voldoende bekend omtrent de te verwachten effecten van de aanleg en het gebruik van de kabels van windpark Q7-WP naar de kust. Onderzoek naar elektromagnetische straling afkomstig van de kabels tussen de turbines in het kader van het MEP wordt door het bevoegd gezag dan ook niet zinvol geacht. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- r) Het bevoegd gezag acht de voorgestelde wijziging zinvol. De bedenking wordt derhalve gegrond verklaard en in de vergunning zal *'slachtoffers tengevolge van botsingen'* worden vervangen door *'aanvaringsslachtoffers'*.
- s) Het MEP is inderdaad niet alleen bedoeld om de noodzaak van mitigerende maatregelen te bepalen. Doel van het MEP is om de daadwerkelijke effecten van Q7-WP te meten. Als deze effecten bekend zijn, kunnen ze vergeleken worden met voorspelde effecten in het MER, zodat eventueel aanvullende maatregelen kunnen worden getroffen als de effecten (significant) afwijken. Het in de vergunning opgenomen MEP gaat in op beide bovengenoemde aspecten. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- t) In het MER zijn vast brandende rode en knipperende rode topverlichting met elkaar vergeleken. Het MER stelt dat knipperende rode topverlichting minder aantrekkingskracht op vogels zal hebben dan vast brandende rode topverlichting. In het Verlichtingsplan zijn beide varianten opgenomen. Het bevoegd gezag heeft op basis van het MER besloten om in voorschrift 7 van de vergunning voor te schrijven dat de knipperende rode topverlichting moet worden toegepast. Daarnaast zal in het kader van het MEP moeten worden onderzocht wat de effectiviteit van knipperende rode topverlichting als mitigerende maatregel is. Hiermee wordt in feite onderzoek gedaan naar de effecten van obstakelverlichting op vogels. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- u) Ingeschat wordt dat het verwijderen van aangroei op de palen van de windturbines elke 2 of 3 jaar uitgevoerd zal worden. Gezien deze lage frequentie en het beperkte (tijdelijke) effect, ziet het bevoegd gezag dan ook geen aanleiding om het periodiek weghalen van de begroeiing van de palen bij het onderzoek naar de effecten op bodemfauna en vis in het MEP op te nemen. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- v) In de overwegingen van de vergunning (onder toetsing natuurbelang) wordt gesteld dat Q7-WP mogelijk een refugiumfunctie krijgt voor onderwaterleven. Monitoring zal dit moeten uitwijzen. In voorschrift 10 van de vergunning is onderzoek naar de refugiumfunctie dan ook expliciet opgenomen in de te onderzoeken onderwerpen van het MEP. De huidige formulering sluit niet uit

dat ook gekeken wordt naar het negatieve effect van de aantrekkingskracht op vogels en de eventuele vergrote kans op sterfte door bijv. aanvaring. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.

- w) Zie antwoord op bedenking 3.m. In het op basis van voorschrift 10 in te dienen voorstel voor het MEP moet E-Connection aangeven met welke tijdplanning de afzonderlijke onderwerpen onderzocht zullen worden. In de vergunning zal dit duidelijker worden aangegeven. De bedenking wordt derhalve gegrond verklaard.
- x) In voorschrift 10, lid 5 en voorschrift 11, lid 5 is opgenomen dat op grond van artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aanvullende eisen kunnen worden gesteld. Op basis van resultaten van het MEP en het onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels kunnen dus aanvullende mitigerende maatregelen verplicht gesteld worden. Artikel 3 van de Wbr biedt ook de bevoegdheid om de vergunning geheel of gedeeltelijk in te trekken. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- y) Er wordt inderdaad verondersteld dat het gebruik van geluidsinstallaties een mitigerende maatregel is. Op olie- en gasplatforms in de Noordzee worden dergelijke installaties regelmatig toegepast om vogels te verjagen. Of het gebruik van geluidsinstallaties ook werkt bij windmolens, moet, zoals partijen zelf ook terecht stellen, eerst onderzocht worden. Dat is ook de reden dat het gebruik van geluidsinstallaties op Q7-WP niet direct als maatregel in de vergunning voorgeschreven wordt, maar eerst op basis van voorschrift 11 (mitigerende maatregelen voor vogels) onderzocht moet worden. Hetzelfde onderzoek zou ook op basis van voorschrift 10 (monitoring en evaluatie) onderzocht kunnen worden, maar dat zal inhoudelijk niets aan het onderzoek veranderen. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- z) Een termijn van 24 maanden om het werk na beëindiging te verwijderen is een termijn die gangbaar is in de olie- en gasindustrie bij het verwijderen van platformen. Installaties op zee kunnen niet het gehele jaar door geïnstalleerd of verwijderd worden. Vanwege slechte weersomstandigheden in de winterperiode kunnen op zee dergelijke operaties uitgevoerd worden in de periode van april t/m september. Als Q7-WP bijvoorbeeld in juli uit bedrijf wordt genomen, zou het park mogelijk niet binnen 1 jaar verwijderd kunnen worden. Derhalve wordt uitgegaan van een termijn van 24 maanden. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- aa) Na beëindiging van het gebruik moet het windmolenpark in zijn geheel worden verwijderd. Ook eventueel toegepaste stortsteen moet worden verwijderd. Om dit te verifiëren is in voorschrift 13 (Verwijdering) van de vergunning voorgeschreven dat E-Connection na het verwijderen van het werk een onderwateropname van de zeebodem maakt om aan te tonen dat de zeebodem redelijkerwijs egaal is en er geen resten op de zeebodem zijn achtergebleven. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.

Ad 4)

- a) In de overwegingen van de ontwerpbesluiting is aangegeven dat *"de functie van een MEP is het opvullen van leemten in kennis en het leren van het (werkelijk uitvoeren van het) project."* Deze formulering is afkomstig uit het MER voor Q7-WP, dus van E-Connection zelf. In de beantwoording van bedenkingen 3.a en 3.l is aangegeven hoe het MEP tot stand is gekomen, hoe het MEP van Q7-WP zich verhoudt tot het MEP van NSW en hoe eventueel aanvullende onderzoeksonderwerpen, met (mede-)financiering door de overheid, in het MEP van Q7-WP opgenomen kunnen worden. De onderwerpen die op basis van voorschrift 10 in het voorstel voor het MEP uitgewerkt moeten worden, houden direct verband met de veiligheid en ecologische aspecten van het project Q7-WP zelf. Deze onderwerpen zijn dus noodzakelijk, zoals E-Connection in haar bedenking stelt, om de omvang en aanvaardbaarheid van de effecten die op kunnen treden, te bepalen. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.

- b) Zie antwoord op bedenking 3p. Ecosysteendoelen zijn vastgesteld; echter, referentiewaarden en streefbeeldens zijn nog niet vastgesteld. Als deze referentiewaarden en streefbeeldens zijn ingevuld, is het echter nog zeer moeilijk om nu aan te geven wat de consequenties zullen zijn van het overschrijden van deze waarden. Bij overschrijding zal in principe gezocht moeten worden naar mitigerende maatregelen. Als een mitigerende maatregel technisch toepasbaar is, zal gekeken worden naar de kosten van een dergelijke maatregel. Of een mitigerende maatregel dus daadwerkelijk uitgevoerd gaat worden, is dus afhankelijk van enerzijds de mate van overschrijding van referentiewaarden en streefbeeldens (oftewel het te mitigeren effect) en anderzijds de kosten. Een dergelijke afweging kan per situatie verschillen en vraagt om maatwerk en kan dus niet van tevoren volledig ingevuld worden. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- c) Zie ook antwoord op bedenking 3i. De Wet milieubeheer, of andere wetten worden niet formeel van toepassing verklaard op Q7-WP. Er wordt alleen gesteld, op basis van de systematiek van de Wet milieubeheer, dat periodiek bekeken moet worden of de vergunning de feitelijke situatie nog dekt. Dit is gebruikelijk in allerlei wetten, zoals bijvoorbeeld de Wet milieubeheer. Als de feitelijke situatie niet meer in overeenstemming is met de vergunning, kan overwogen worden de vergunning te wijzigen. De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard.
- d) Artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatwerken luidt als volgt:
1. *Weigering, wijziging of intrekking van een vergunning, alsmede toepassing van de artikelen 2, tweede lid, en 6 kan slechts geschieden ter bescherming van waterstaatswerken en ter verzekering van het doelmatig en veilig gebruik van die werken.*
 2. *De in het eerste lid bedoelde besluiten kunnen mede strekken ter bescherming van aan de waterstaatswerken verbonden belangen van andere dan waterstaatkundige aard, doch enkel voor zover daarin niet is voorzien door bij of krachtens een andere wet gestelde bepalingen.*

Voorschrift 10, lid 5 resp. voorschrift 11, lid 5 zijn in de vergunning opgenomen als nadere uitwerking van artikel 3 van de Wbr, gericht op de uitkomsten van het MEP resp. de resultaten van het onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels. Met de gekozen formulering heeft het bevoegd gezag nimmer bevoegdheden op grond van artikel 3 van de Wbr willen uitbreiden. Dit kan ook niet, omdat in principe de wet boven een vergunning staat.

De onderhavige vergunning is opgesteld op basis van de beschikbare informatie in het MER en de aanvraag. Een deel van de beschikbare informatie is gebaseerd op schattingen (bijv. effecten op vogels), een deel van de informatie is zelf op dit moment niet aanwezig en zijn in het MER benoemd als Leemten in kennis (bijv. onderwatergeluid en trillingen). Dit is ook de reden dat in de vergunning een uitgebreid monitoring- en evaluatieprogramma is opgenomen. Aangezien de effecten op vogels als het belangrijkste aspect wordt gezien, is er een onderzoek naar mitigerende maatregelen in de vergunning opgenomen.

Het MEP en het onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels zullen resultaten geven die leemten in kennis zullen opvullen en eerdere veronderstellingen op basis van schattingen kunnen bevestigen c.q. ontkrachten. Met de beschikbare nieuwe informatie zal het bevoegd gezag opnieuw de verschillende belangen moeten afwegen. De uitkomst van deze hernieuwde afweging zou kunnen zijn dat bepaalde vergunningvoorschriften aangepast moeten worden. Als blijkt dat een effect significant groter is dan oorspronkelijk in het MER werd verondersteld, zal E-Connection moeten bekijken of er aanvullende mitigerende maatregelen toegepast kunnen worden. Als een mitigerende maatregel zowel technisch als economisch toepasbaar is, zal deze maatregel door E-Connection uitgevoerd moeten worden en door het bevoegd gezag afgedwongen kunnen worden op grond van artikel 3 van de Wbr. Hetzelfde geldt feitelijk voor het onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels. Als blijkt dat gebruik van

geluidsinstallaties een mitigerende maatregel voor vogels is die zowel technisch als economisch toepasbaar is, zal deze maatregel door E-Connection uitgevoerd moeten worden en door het bevoegd gezag afgedwongen kunnen worden op grond van artikel 3 van de Wbr.

De bedenking wordt derhalve ongegrond verklaard. Echter, de tekst van lid 5 zal op een dusdanige manier gewijzigd worden dat meer aangesloten wordt bij de tekst van artikel 3 van de Wbr, waardoor duidelijker wordt dat er geen sprake is van uitbreiding van wijzigingsbevoegdheden.

- e) E-Connection gaat er terecht vanuit dat met het 'Verwijderingsplan' in voorschrift 13 het 'Ontmantelingsplan' uit voorschriften 1 en 2 wordt bedoeld. De bedenking wordt gegrond verklaard en in de vergunning zal 'Verwijderingsplan' worden vervangen door 'Ontmantelingsplan'.

ADVIES VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Bij brief van 31 augustus 2001 heeft het ministerie van Verkeer en Waterstaat (Rijkswaterstaat, directie Noordzee) de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. De Commissie heeft in het advies niet naar deze reacties verwezen omdat zij geen nieuwe punten bevatten die het MER zou moeten behandelen en die nog geen onderdeel zijn van het advies van de Commissie.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wet milieubeheer toetst de Commissie:

1. aan de richtlijnen van het MER, 8 augustus 2000;
2. op eventuele onjuistheden;
3. aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER.

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het besluit over de vergunning op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken.

Tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

OORDEEL OVER HET MER

Algemeen

De Commissie is van oordeel dat de essentiële informatie in het MER aanwezig is.

Het MER geeft een goede beschrijving van de voorgenomen activiteit, van de alternatieven en van de effecten daarvan op het milieu. De zogenoemde zeefanalyse, waarmee de zoeklocaties zijn ingeperkt, is goed navolgbaar uitgevoerd. Ook de milieugevolgen zijn, hoewel voor een deel kwalitatief, voldoende beschreven. Er is daardoor goede en bruikbare informatie beschikbaar gekomen om het milieubelang een volwaardige plaats te kunnen geven in de besluitvorming.

De Commissie heeft een belangrijke tekortkoming in het MER gesignaleerd over de opstelling van de molens in relatie tot efficiënt ruimtegebruik en optimale energieopbrengst. Zij heeft overwogen of die tekortkoming essentieel is voor het besluit en daarom zou moeten leiden tot een aanvulling op het MER. Zij is tot de conclusie gekomen dat dat niet het geval is. Hieronder wordt dat kort toegelicht.

De opstelling van de molens in het windpark

Vanwege de huidige functiebestemmingen op de Noordzee en de technische beperkingen voor windparken op zee, is het aantal beschikbare locaties voor het windpark van E-Connection gering. Daarom is een optimalisatie voor de aspecten ruimtegebruik, energieopbrengst, vogels, landschap en veiligheid van belang. De Commissie meent dat een opstelling die uitgaat van de dichtste bolstapeling een goed uitgangspunt zou kunnen zijn voor deze optimalisatie. Deze variant heeft een geringer ruimtebeslag, en daardoor minder nadelige gevolgen voor landschap en veiligheid. Deze variant is ook voor vogels mogelijk minder nadelig maar vanwege leemten in kennis is daarover thans geen zekerheid te geven. De dichtste bolstapeling is bovendien kostenbesparend omdat minder kabellengte nodig is.

Uitgaande van een dergelijke optimalisatie kan ook een variant worden ontwikkeld met hetzelfde ruimtebeslag als in het MER, maar met ca. 10% meer molens. Dat levert een hogere energieopbrengst op en dus een navenant grotere reductie van CO₂-emissies, bij ongeveer gelijkblijvende kosten. De gevolgen voor vogels, landschap en veiligheid zullen bij gelijkblijvend ruimtegebruik verwaarloosbaar verschillen met de alternatieven in het MER.

OVERIGE OPMERKINGEN OVER HET MER MET AANBEVELINGEN VOOR DE BESLUITVORMING

De Commissie geeft adviezen die naar haar mening van belang zijn voor de kwaliteit van de besluitvorming, maar geen betrekking hebben op essentiële tekortkomingen. Bijzondere aandacht besteedt de Commissie aan het evaluatieprogramma, vanwege de bestaande leemten in kennis en omdat van dit project veel geleerd kan worden voor toekomstige projecten.

Evaluatieprogramma

De Commissie constateert dat een aanzet voor een evaluatieprogramma in het MER aanwezig is. Uitwerking dient nog plaats te vinden. De aanzet gaat niet in op de cumulatie van milieugevolgen. Hierbij kan worden gedacht aan de invloed van grote parken op ontwikkelgedrag van vogels of zeezoogdieren. Bij een solitair park, en vooral een klein park, is het wellicht geen probleem voor vogels en zeezoogdieren om van hun route af te wijken. Bij een groot park of meerdere parken dicht bij elkaar kan een effectieve barrière opgeworpen worden, of kunnen vogels "blindelings" oversteken. Het effect van meerdere parken in elkaars nabijheid zou een positief effect kunnen hebben op bodemfauna en bodemvis. Daarentegen kan de totale verstoring in een kustgebied door bezoekende schepen en helikopters er ook toe leiden dat een grens overschreden wordt die vogels doet besluiten uit het gebied te verdwijnen. Het verdient daarom aanbeveling het evaluatieonderzoek te koppelen aan het ecologisch onderzoek dat voor het Near Shore Windpark wordt uitgevoerd, aangezien dit park in de nabijheid van het onderhavige initiatief is gelegen. Een optimale leersituatie voor toekomstige offshore projecten zou ontstaan indien de evaluatieprogramma's voor beide initiatieven zodanig zijn afgestemd dat inzicht ontstaat in de verschillen in (milieu)gevolgen van projecten dichtbij de kust, zoals het NSW en projecten die meer offshore zijn gelegen, zoals het voornemen van E-Connection.

De Commissie adviseert bij het evaluatieonderzoek ook monitoringsgegevens van andere projecten te betrekken en te beoordelen op relevantie voor het offshore park van E-Connection.

De Commissie adviseert voor alle te evalueren aspecten toetsbare criteria te ontwikkelen, zodat duidelijk wordt wanneer aanvullende maatregelen nodig zijn om gevolgen van het offshore park te verminderen. Daaruit kunnen ook randvoorwaarden voor toekomstige parken worden afgeleid.

De Commissie adviseert dat de volgende onderwerpen worden meegenomen in het evaluatieprogramma:

1. bodemleven en visstand;
2. vogels;
3. bodem en fundering;
4. landschap;
5. geluid.

Met betrekking tot het toetsingadvies van de Commissie wordt het volgende opgemerkt. Het bevoegd gezag streeft bij activiteiten op zee naar efficiënt ruimtegebruik. De dichtste bolstapeling, gericht op een geringer ruimtebeslag, zal in de vorm van een onderzoeksverplichting worden opgenomen. Het plaatsen van de windmolens op basis van de dichtste bolstapeling zal moeten worden toegepast, indien uit het onderzoek blijkt dat deze variant technisch en economisch uitvoerbaar is.

In de voorschriften wordt een Monitorings- en evaluatieprogramma opgenomen (zie ook overwegingen m.b.t. het Monitorings- en evaluatieprogramma). In het voorschrift worden de onderwerpen benoemd die in het Monitorings- en evaluatieprogramma onderzocht moeten worden. Bij het benoemen van deze onderwerpen is mede rekening gehouden met het advies van de Commissie.

Belangenafweging en motivering

Het Q7-WP windmolenpark is gesitueerd op een locatie buiten de grens van de territoriale wateren (de zgn. 12 mijlszone), in de Exclusief Economische Zone (EEZ).

De in deze vergunning neergelegde voorschriften komen voort uit de Wet beheer rijkswaterstaatswerken. Bij het opstellen van deze voorschriften is rekening gehouden met artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken. Dit artikel geeft de mogelijkheid om naast belangen van waterstaatkundige aard ook andere belangen te beschermen voor zover daarin niet is voorzien door bij of krachtens een andere wet gestelde bepalingen. Andere wetten zoals bijvoorbeeld de Wet milieubeheer, de Natuurbeschermingswet of de Arbeidsomstandighedenwet zijn buiten de 12 mijlszone niet van toepassing. In dit geval zijn andere belangen zoals milieubelangen, natuurbelangen, arbeidsomstandigheden en cultuurhistorische waarden meegewogen bij het beoordelen van de aanvraag resp. bij het opstellen van de vergunning(voorschriften). Tevens is rekening gehouden met belangen van andere gebruikers van de Noordzee zoals de visserij, de zandwinning, de scheepvaart, de militaire gebieden en de olie en gaswinning.

Bovengenoemde belangen worden normaal gesproken niet (alleen) door Rijkswaterstaat, maar door andere onderdelen van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat of door andere ministeries behartigd. Bij het opstellen van de onderhavige vergunning zijn de volgende instanties betrokken geweest:

- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM);
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (LNV);
- Ministerie van Economische Zaken (EZ), inclusief Staatstoezicht op de Mijnen (SodM);
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid – Arbeidsinspectie;
- Ministerie van Defensie;
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Goederenvervoer (DGG);
- Kustwacht;
- Inspectie Verkeer en Waterstaat – Divisie luchtvaart (IVW-L);
- Bouwdienst van Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat.

Bij het opstellen van de vergunning is ook gekeken naar vergunningen op grond van de Wet milieubeheer, die zijn afgegeven voor windmolens op land en in het IJsselmeer.

Hieronder volgt een toetsing van de verschillende afgewogen belangen:

Milieu

Het ministerie van VROM is één van de belangrijkste instanties, die op het gebied van milieu haar advies heeft gegeven. Daarnaast zijn hier ook elementen uit een aantal Wet milieubeheer vergunningen voor windmolens op land en in het IJsselmeer gebruikt. De volgende milieubelangen zijn afgewogen: emissies naar lucht, water en bodem, afval, (lucht)geluid en energie.

emissies naar lucht, water en bodem

De emissies naar lucht zijn verwaarloosbaar, waardoor hier geen voorschriften voor zullen worden opgenomen.

In de windmolens en het hoogspanningstation zijn milieuverontreinigende stoffen aanwezig zoals (hydraulische) olie. Deze stoffen zullen normaal gesproken niet in het water en op de zeebodem terechtkomen. Als maatregel ter voorkoming van verontreiniging zijn, in de windmolens en het hoogspanningstation voorzieningen getroffen zoals vloestofdichte vloeren, lekbakken etc..

Tijdens het aan boord van de windmolens brengen van deze stoffen, danwel bij afvoer van afvalstoffen bestaat het risico dat stoffen in het water terecht kunnen komen. Op grond van de Wet verontreiniging zeewater is het echter verboden om verontreinigende of schadelijke stoffen te lozen in zee, zonder dat daarvoor een ontheffing is verleend (zie overwegingen Wet verontreiniging zeewater).

afvalstoffen

Op grond van de Wet verontreiniging zeewater is het verboden om verontreinigende of schadelijke stoffen te lozen in zee, zonder dat daarvoor een ontheffing is verleend (zie overwegingen Wet verontreiniging zeewater).

In de vergunning wordt een voorschrift opgenomen met een registratieplicht van de aanwezigheid en van de afvoer van de aanwezige afvalstoffen.

(lucht)geluid

In dit geval wordt alleen gesproken over luchtgeluid. Onderwatergeluid en trillingen komen aan de orde onder **Natuur**.

Voor luchtgeluid op zee gelden geen harde normen. Volgens het MER zijn effecten van geluid beperkt tot een kleine afstand rondom het windmolenpark en zijn geen effecten op de kust waarneembaar. Voor luchtgeluid zullen in de vergunning dan ook geen voorschriften worden opgenomen. Een uitzondering vormt het in het kader van het Monitorings- en evaluatieprogramma uit te voeren onderzoek naar de effecten van geluid van helikopters op vogels.

Energie

Vanwege het relatief lage energiegebruik van het windmolenpark zijn er hiervoor geen voorschriften opgenomen in de vergunning.

Natuur

De natuurbelangen waar rekening mee gehouden moet worden zijn de effecten die dit windpark zal hebben op de (tijdelijk) aanwezige dieren in het gebied en landschap.

De Noordzee is in het natuurbeleid aangewezen als kerngebied van de ecologische hoofdstructuur, zoals die beschreven is in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Dat betekent dat een activiteit in de Noordzee getoetst moet worden aan de beschermingsformules van het SGR. Naast de SGR zijn de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn (beide richtlijnen van de EU) van belang. De activiteit is weliswaar niet gepland in een van de daarin beschreven 'Special protected areas' of 'Gebieden van communautair' belang, maar beide richtlijnen kennen een zogenoemde externe werking. Deze externe werking gaat ervan uit dat activiteiten in de nabijheid van de beschermingszones ook significante gevolgen kunnen hebben voor de natuurlijke kenmerken van de beschermingszone en dus ook aan de richtlijnen moeten worden getoetst. In dit geval is het bevoegd gezag van mening dat Q7-WP ook

getoetst dient te worden aan de richtlijnen en daarom is aandacht geschonken aan de vragen die de Habitat- en Vogelrichtlijn in dit verband stellen. In onderstaande tekst worden de toetsingsvragen van het SGR en de Habitat- en Vogelrichtlijn een voor een beantwoord. Hiervoor wordt aangesloten bij de systematiek die ook voor de toetsing bij het NSW is gebruikt en die terug te vinden is in de Project-Planologische Kernbeslissing (PKB) Locatiekeuze Demonstratieproject Near Shore Windpark.

Zal Q7-WP de natuurlijke en wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee aantasten?

De vragen van beide beschermingsformules vertonen grote overeenkomsten met als onderscheid dat het SGR spreekt over wezenlijke en de Habitat- en Vogelrichtlijn over natuurlijke kenmerken en waarden. De systematiek van het NSW volgende, wordt de vraag beantwoord aan de hand van twee deelvragen:

1. Wat zijn de wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee?
2. Welke wezenlijke kenmerken en waarden worden aangetast; bestaat er zekerheid dat bepaalde waarden niet worden aangetast?

1. Wat zijn de wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee?

Volgens het PKB kunnen de volgende wezenlijke kenmerken en waarden voor de Noordzee benoemd worden:

- De bestaande landschapsstructuur;
- De bestaande (ontsluiting en) rust;
- De bestaande natuurlijke processen;
- De bestaande sedimentatie- en erosieprocessen, de bestaande bodemopbouw en – structuur, het bestaande bodemreliëf en de kwaliteit van bodem;
- De bestaande waterhuishouding en de kwaliteit van water;
- De mogelijkheden voor recreatie.

Een volledige beschrijving, inclusief toelichting op bovengenoemde wezenlijke kenmerken en waarden staat beschreven in deel 1: ontwerp PKB van het NSW p.19 en 20.

2. Welke wezenlijke kenmerken en waarden worden aangetast?

Onderzocht is welke effecten Q7-WP heeft op de onderscheiden wezenlijke kenmerken en waarden en in hoeverre er sprake is van aantasting. Daarbij is gebleken dat op basis van de huidige inzichten de effecten voor twee aspecten duidelijk van belang zijn:

- vogels (onderdeel van de 'bestaande natuurlijke processen');
- de bestaande landschapsstructuur.

Vogels

Onderscheid moet gemaakt worden tussen seizoenstrek en de bewegingen van foeragerende (= voedselzoekende) vogels.

Naar verwachting zijn het vooral de trekvogels die kans maken slachtoffer te worden van een aanvaring. Voor het aanvaringsrisico is in het MER een schatting gemaakt van minder dan 0,1% van het aantal langstreckende vogels. Dit betekent een schatting van enkele duizenden aanvaringslachtoffers per jaar. Dit zou betekenen dat het aantal slachtoffers per jaar slechts een klein deel van de totale jaarlijkse sterfte van de meeste soorten. Er zijn echter geen soortspecifieke gegevens beschikbaar, geen exacte gegevens over aantallen vogels of over de biologische betekenis van de effecten. Voor de seizoenstrek van zangvogels zijn de risico's beperkt: die vliegen dicht langs de kust en/of boven de hoogte van de windmolens.

Het effect van barrièrewerking (vogels zullen om het park heen vliegen) zal voor de seizoenstrek beperkt zijn, gezien het relatieve kleine stukje t.o.v. de grote afstand van de trek.

De foeragerende vogels zullen naar verwachting om het park heen vliegen, waardoor het aantal aanvaringslachtoffers beperkt blijft. Voor de foeragerende vogels zal het park vooral een versturende werking hebben. Bij geen van de naar verwachting aanwezige vogels(oorten) gaat het om de aanwezigheid van een substantieel aandeel van de populatie. Maar verstoring kan indien er geen

compenserende voedselbronnen beschikbaar zijn, leiden tot hogere sterfte in de winter. In het MER is aangegeven dat naar verwachting het eventuele gevolg-effect gering zal zijn. Naarmate de afstand tot de kust groter is, zal het effect kleiner worden.

Op grond van de beschikbare informatie is geen eenduidig antwoord te geven op de vraag of Q7-WP de leefsituatie zal aantasten. Onder normale omstandigheden kan, afhankelijk van de soort de jaarlijkse overleving van soorten verschillen tussen enkele tientallen procenten tot meer dan 90%. Zeevogels zijn veelal langlevende soorten en hebben dus een hoge jaarlijkse overleving. Slachtoffers van windturbines kunnen 'zwakke' vogels zijn, die ook zonder turbines tijdens de trek of in de overwinteringgebieden zouden zijn omgekomen. Het kunnen echter ook 'sterke' vogels zijn die normaal het volgende seizoen zouden halen. Deze slachtoffers vormen dan extra sterfte bovenop de natuurlijke sterfte. Een in absolute termen kleine extra sterfte kan bij sommige soorten een negatief effect hebben op de populatie. De biologische implicaties van dit effect, kunnen niet worden aangegeven omdat veel noodzakelijke kennis over oorzaak en effect ontbreekt.

Op de vraag of er zekerheid bestaat dat er geen sprake is van aantasting, is het antwoord nee. De effecten kunnen onomkeerbaar zijn. Op grond van de kennis van dit moment is het bevoegd gezag van mening dat er sprake is van mogelijke aantasting voor de leefsituatie van vogels. Een monitorings- en evaluatieprogramma zal daarover informatie moeten leveren.

De bestaande landschapsstructuur

Q7-WP is onderzocht op zichtbaarheid vanaf de kust en op de beleving voor zeevarenden. De zichtbaarheid vanaf de kust is in het MER kwantitatief onderzocht. Hieruit blijkt de molens in de praktijk vrijwel niet meer zichtbaar zijn. Theoretisch is nog wel de top zichtbaar, maar in de praktijk is de verwachting dat door natuurlijke heigheid de windturbines niet meer zichtbaar zijn. Kwantitatief uitgedrukt is Q7-WP minder dan 15% van het jaar gedeeltelijk zichtbaar. Het bevoegd gezag acht deze zichtbaarheid acceptabel.

De omgeving van de locatie Q7-WP wordt in de huidige situatie gekenmerkt door veel menselijke activiteit en daardoor veel onrust. De locatie grenst aan de scheepvaartroutes en is zodanig vormgegeven dat het de huidige routes/scheepvaartbanen accentueert. De verwachting is dat zeevarenden binnen de bestaande onrust in het gebied een extra, vast herkenningspunt zullen hebben.

De conclusie is dat het windpark de openheid van de zee aantast. Uit gegevens over implementatie van windenergie op het land is gebleken dat het draagvlak voor en de acceptatie van het windpark een belangrijke factor is bij de realisatie. Draagvlak en acceptatie wordt in belangrijke mate bepaald door een goede landschappelijke inpassing. Hieraan komt Q7-WP voor een groot deel tegemoet. In het monitorings- en evaluatieprogramma dient aandacht besteedt te worden aan de ingeschatte zichtbaarheid en de verwachte acceptatie door zeevarenden.

Overige wezenlijke kenmerken en waarden

Q7-WP zal ook effect hebben op het onderwaterleven en op morfologische en hydrodynamische processen die in de zee afspelen. Op het onderwaterleven zal het windpark vooral effect hebben doordat met het plaatsen van de turbines een groot oppervlak aan hard substraat aan het zeemilieu wordt toegevoegd, waarop diergroepen zich kunnen ontwikkelen. Dit betekent dat de mogelijkheid bestaat dat de biodiversiteit van het gebied wordt vergroot. Op grond van de in het SGR geformuleerde beleidsuitgangspunten voor het natuurbeleid is het bevoegd gezag van mening dat deze diversificatie weliswaar een verandering in de bestaande situatie betekent, maar gezien mag worden als een beperkt positief effect. Daarnaast is het mogelijk dat het park een refugiumfunctie krijgt voor onderwaterleven, omdat scheepvaart en visserij niet toegestaan zal zijn in het park. Monitoring zal dit uit moeten wijzen.

Het is mogelijk dat onderwatergeluid en trillingen negatieve gevolgen hebben voor vissen en zeezoogdieren. Hierover zijn echter weinig gegevens bekend. Ook op dit punt zal monitoring het

werkelijke effect moeten aantonen. Al deze effecten op het onderwaterleven leiden voor het bevoegd gezag tot de conclusie dat de kans dat Q7-WP op dit gebied de wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee zal aantasten, klein is.

De effecten op de recreatie zijn beperkt van aard omdat het park relatief ver uit de kust ligt. De effecten op de morfologische en hydrodynamische effecten zijn naar verwachting tijdelijk en/of plaatselijk van aard. Deze en andere veranderingen zijn echter gering ten opzichte van de natuurlijke dynamiek. Dit betekent dat het park ook geen invloed heeft op de kustveiligheid. Er is daarom geen sprake van aantasting van deze wezenlijke kenmerken en waarden.

Antwoord op de vraag of Q7-WP de natuurlijke en wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee zal aantasten

Bij toetsing volgens het SGR blijkt dat Q7-WP zal leiden tot aantasting van één en mogelijk twee wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee, te weten vogels en mogelijk landschap. Omdat er onvoldoende inzicht bestaat in de effecten op vogels is het bevoegd gezag van mening dat er sprake is van een mogelijke aantasting van de leefsituatie van vogels. Een gedegen monitorings- en evaluatieprogramma zal daartoe de nodige informatie moeten leveren. Op basis van dit nadere onderzoek kan tevens bepaald worden of eventueel (aanvullende) mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn.

Voor landschap heeft dit vooral te maken met de openheid van de zee. Door een zorgvuldige inrichting, uitvoering en monitoring dienen de landschappelijke effecten zo veel mogelijk beperkt te worden.

Is er sprake van een groot openbaar of zwaarwegend maatschappelijk belang?

Voor de beantwoording van deze vraag wordt verwezen naar de uitgebreide onderbouwing in deel 1: PKB van het NSW en naar deel 3 van de Vijfde nota Ruimtelijke ordening. Concluderend kan gesteld worden dat het bevoegd gezag en het kabinet van oordeel zijn dat het realiseren van windenergie in de EEZ noodzakelijk is. Q7-WP is daarin een eerste stap.

Kan aan het belang op een andere locatie of op andere wijze tegemoet gekomen worden?

De formulering in de Habitat- en Vogelrichtlijn en in het SGR verschillen iets van elkaar: in de Habitat- en Vogelrichtlijn ontbreekt het redelijkheidscriterium. Maar het antwoord op de vragen van beide beschermingsformules leidt tot de conclusie dat Q7-WP onder de huidige omstandigheden niet elders of op andere wijze uitgevoerd zou kunnen worden. Vanuit de technisch-economische risico's is een locatie verder uit de kust niet haalbaar. En op de huidige locatie blijven de nadelige milieueffecten binnen aanvaardbare grenzen.

Welke mitigerende moeten uitgevoerd worden?

De aantasting van de eerdere benoemde wezenlijke kenmerken en waarden kunnen zo ver mogelijk beperkt worden door gebruik te maken van zo laag mogelijke turbines, het stilzetten van turbines op het moment dat zich extreme situaties voordoen voor vogels en andere mitigerende maatregelen zoals knipperende toplichten in plaats van vastbrandende lichten.

In het MER zijn een tal van mitigerende en eventueel compenserende maatregelen beschreven die bij kunnen dragen aan het zo veel mogelijk beperken van de verschillende effecten. Sommige maatregelen kunnen elkaar echter tegenwerken. Het bevoegd gezag stelt zich op het standpunt dat prioriteit gegeven moet worden aan het beperken van de effecten voor vogels. In het slechtst denkbare scenario zouden de effecten voor vogels immers kunnen leiden tot gevolgen op populatieniveau. In tweede instantie dient door een zorgvuldige inrichting de landschappelijke effecten zoveel mogelijk beperkt worden.

Eindconclusie Natuur

Toetsing aan natuurbeleid laat zien dat Q7-WP zal leiden tot een zekere mate van aantasting van landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten. Gezien het maatschappelijke belang van Q7-WP en met inachtneming van de in deze vergunning opgenomen voorschriften, acht het bevoegd gezag deze aantasting aanvaardbaar.

Gebruikersbelangen

De belangen van andere gebruikers van de Noordzee worden meegewogen bij de vergunningverlening ten behoeve van het onderhavige initiatief.

Bij het opstellen van de vergunning wordt rekening gehouden met andere gebruikers van de Noordzee zoals visserij, scheepvaart, zandwinning, militaire gebieden en olie- en gaswinning. De locatie van Q7-WP is niet een locatie waar zand gewonnen wordt en valt ook niet onder één van de militaire oefengebieden. Ook is er op dit moment geen aanleiding om op de betreffende locatie olie- en/of gas te winnen. Met name op het gebied van veiligheid zullen bepaalde eisen gesteld worden zodat er geen gevaarlijke situaties ontstaan voor de visserij en scheepvaart.

Op het gebied van veiligheid zijn het Directoraat-Generaal Goederenvervoer van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Kustwacht belangrijke adviseurs geweest.

Veiligheidszone

Rondom het windmolenpark zal een veiligheidszone van 500 meter worden ingesteld zoals dat gebruikelijk is bij olie- en gaswinningplatforms en boorplatforms. Instelling gebeurt via een publicatie door de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat in de Staatscourant. Daarbij zal Q7-WP, inclusief de veiligheidszone ook op zeekaarten aangegeven moeten worden.

Instelling van een veiligheidszone betekent dat het windmolenpark, inclusief een straal van 500 meter daaromheen gesloten is voor alle scheepvaart, met uitzondering van onderhoudsschepen van E-Connection en schepen van de overheid. Doel van een ingestelde veiligheidszone is om te voorkomen dat scheepvaart wordt blootgesteld aan onveilige situaties en om schade aan het windmolenpark te voorkomen.

Verlichting, kleurstelling, markering, gebruik van geluidssignalen

E-Connection heeft bij de aanvraag een Verlichtingsplan overhandigd waarin de wijze van verlichting, markering, gebruik van geluidssignalen etc. beschreven staan.

De International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities (IALA) heeft juli 2000 richtlijnen voor de markering en verlichting van windmolenparken vastgesteld. De richtlijn is bedoeld ter vergroting van de zichtbaarheid van windmolens voor de scheepvaart. Het verlichtingsplan van E-Connection is gebaseerd op bovengenoemde IALA richtlijn. Dit betekent dat van alle windmolens aan de fundatiepaal en de mast van de windturbine tussen het HAT-zeeniveau (High Astronomical Tide) en het werkbordes in een gele kleur uitgevoerd zullen worden. De IALA richtlijnen bevelen aan om retroreflectief materiaal (kunststof strippen die bij het aanstralen oplichten) toe te passen. Een onderzoek naar de toepasbaarheid van retroreflectief materiaal zal in de vergunning worden voorgeschreven.

De windturbines op de hoekpunten van het windmolenpark zullen op het werkbordes worden voorzien van een flitsend geel licht (geel karakter licht Morse code U) met een nominale dracht van 5 zeemijl.

Op alle windturbines langs de buitenomtrek van het windmolenpark zullen tegen de zijkant van de turbinemasten rode obstakellichten op ca 15 meter boven LAT-zeeniveau worden toegepast.

Op de windturbines op de hoekpunten is op dezelfde hoogte ook al een flitsend geel licht aanwezig. Het is niet toegestaan om zowel flitsend gele, als rode obstakellichten te plaatsen op het werkbordes. In de vergunning zal dan ook worden voorgeschreven dat op de windturbines op de hoekpunten niet mogen worden voorzien van rode obstakellichten op ca 15 meter boven LAT-zeeniveau.

De divisie luchtvaart van de Inspectiedienst Verkeer en Waterstaat (IVW-L) en het ministerie van Defensie zijn om advies gevraagd inzake de eisen op het gebied van verlichting voor luchtvaart. De IVW-L heeft aangegeven dat volgens internationale burgerluchtvaartvoorschriften het niet nodig is om lichten te plaatsen op obstakels lager dan 150 meter. Volgens Nederlandse regelgeving is het niet nodig om lichten te plaatsen op obstakels lager dan 100 meter. Dit betekent dat er geen verplichting is om de windmolens te voorzien van verlichting ten behoeve van de luchtvaart. Het mijnreglement continentaal plat schrijft voor olie en gas platformen wel verlichting voor. De IVW-L adviseert om voor Q7-WP de bepalingen van het mijnreglement te volgen, waarbij een minimale lichtsterkte van 50 candela wordt geadviseerd. Daarnaast adviseert de IVW-L om tijdens de bouw van het windmolenpark in de vergunning voor te schrijven dat vanaf het bereiken van een hoogte van 30 meter het hoogste punt moet worden voorzien van een rood obstakellicht met een intensiteit van 50 candela.

Het verlichtingsplan komt overeen met het advies van de IVW-L. Dit betekent dat op het dak van elke windturbinegondel een rood obstakellicht wordt geplaatst met een minimale lichtsterkte van 50 candela. Het Verlichtingsplan beschrijft 3 varianten voor de rode obstakellichten op de daken van de windturbinegondels. In de vergunning zal de vogelvriendelijke variant worden voorgeschreven, d.w.z. dat rode knipperende obstakellichten zullen moeten worden toegepast. De verschillende rode obstakellichten op de daken van de windturbinegondels zullen niet synchroon knipperen. In de vergunning zal worden voorgeschreven dat tijdens de bouw van het windmolenpark vanaf het bereiken van een hoogte van 30 meter, het hoogste punt moet worden voorzien van een rood obstakellicht met een intensiteit van 50 candela.

Vanuit het ministerie van Defensie bestaan geen aanvullende of afwijkende eisen op bovengenoemde wijze van verlichting.

Op elke windturbine op de hoek van het windpark wordt een misthoorn geplaatst. In de vergunning zal worden voorgeschreven dat misthoorns automatisch worden ingeschakeld bij een meteorologische zichtbaarheid van minder dan 2 zeemijlen.

Markering (plaatsen van boeien) is tijdens de fase van instandhouding van het werk niet nodig (op basis van advies van het Directoraat Generaal Goederenvervoer en de Kustwacht). Tijdens de bouw van het windmolenpark is mogelijk wel markering noodzakelijk. In de vergunning zal worden voorgeschreven dat voorafgaand aan de bouw in overleg met het bevoegd gezag en de Kustwacht afspraken moeten worden gemaakt over te nemen veiligheidsmaatregelen voor de scheepvaart tijdens de bouw.

Radarverstoring is in het MER onderzocht. Ten aanzien van de walradar in IJmuiden: De gekozen opstelling van de windmolens (lijnen parallel met radarbundel) resulteert in de kleinste mogelijke radarschaduw van 6 meter.

De effecten op radar op schepen zijn volgens het MER minimaal. Daarnaast zullen op basis van eerdergenoemde IALA richtlijnen alle windturbines langs de buitenomtrek van het windmolenpark worden voorzien van een radarreflector op het werkbordes.

In het kader van het Monitorings- en evaluatieprogramma zullen de effecten op radar in de praktijk onderzocht moeten worden.

Waterstaatkundige belangen

De Wbr spreekt van een doelmatig en veilig gebruik van bij het rijk in beheer zijnde waterstaatswerken. Waterstaatswerken zijn voor deze vergunningprocedure te definiëren als (zee)water en (zee)bodem. Bij toetsing van de waterstaatkundige belangen moet gedacht worden aan veiligheid voor scheepvaart, risico's tengevolge van aanvaringen c.q. aandrijvingen van op drift geraakt schepen, doelmatig gebruik van de zeebodem (dus na exploitatie van het windpark moet alles verwijderd worden en mogen geen restanten op de zeebodem achterblijven).

Veiligheid voor scheepvaart wordt ook al besproken bij de eerdergenoemde toetsing van gebruikersbelangen via de in te stellen veiligheidszone en de wijze van verlichting, kleustelling, markering en gebruik van geluidssignalen.

Ten aanzien van de risico's tengevolge van aanvaringen c.q. aandrijvingen van op drift geraakt schepen zijn twee studies uitgevoerd.

In het MER worden de resultaten van een in opdracht van E-Connection uitgevoerde veiligheidsstudie gepresenteerd. Daarnaast is een studie verricht naar het effect van een botsing van verschillende types schepen op een windmolen. In deze studies is gekeken naar de kans op aanvaringen c.q. aandrijvingen, de kans op persoonlijk letsel en de kans op milieuschade tengevolge van aanvaringen en aandrijvingen. Conclusies die naar aanleiding van beide studies getrokken kunnen worden zijn:

- dat de extra risico's voor de veiligheid van scheepvaart tengevolge van Q7-WP verwaarloosbaar klein zijn;
- dat de risico's voor persoonlijke ongevallen voldoen aan de normen die het ministerie van VROM hanteert voor risico's van gevaarlijke activiteiten op land in het kader van inrichtingen en transport van gevaarlijke stoffen;
- dat door de constructie van de windturbines tengevolge van aanvaringen en aandrijvingen de kans op milieuschade verwaarloosbaar is.

Bovengenoemde risico's worden door het bevoegd gezag als acceptabel beschouwd. Daarnaast zal in het kader van het Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven dat de bovengenoemde risico's en de eventuele milieuschade tengevolge van aanvaringen en aandrijvingen onderzocht moeten worden.

Integriteittoets

Het bevoegd gezag heeft de Bouwdienst van de Rijkswaterstaat opdracht gegeven voor het uitvoeren van een integriteittoets op het constructief ontwerp van de windmolens. Hierbij heeft de nadruk gelegen op de mastpaal en de funderingspaal van de windmolens. De Bouwdienst heeft zich een oordeel gevormd over de wijze waarop de sterkte en stabiliteit van de constructie gedurende de levensduur zijn gewaarborgd.

Het constructief ontwerp van de windturbine zelf is buiten beschouwing gelaten. Dit is gebaseerd op het gegeven dat de deugdelijkheid van windturbines zichzelf in de praktijk al heeft bewezen en daardoor weinig risicovolle factoren bevat. Ook het risico van bladbreuk wordt in het algemeen als verwaarloosbaar beschouwd.

De risico's m.b.t. het ontwerp en de uitvoering van de constructie zijn in dit stadium van het ontwerp voldoende onderkend en door ontwerpberekeningen en -oplossingen afgedekt. Door de toetsing is het risico van niet-haalbaarheid van het constructieve deel van het ontwerp beperkt tot het risico van fouten op een niveau beneden dat van de ontwerpeisen en -principes die voor een dergelijke constructie gelden. De Bouwdienst heeft dus naar aanleiding van de uitgevoerde toets geen redenen om het constructief ontwerp af te keuren.

De Bouwdienst heeft daarnaast als conclusie gesteld dat de kwaliteit van het constructieve deel van het gehele ontwerp van voldoende inhoudelijk- en uitwerkingsniveau is en derhalve geen belemmering veroorzaakt voor de verdere afhandeling van de vergunningaanvraag door het bevoegd gezag.

De Bouwdienst beveelt aan om na afronding van het definitief ontwerp (wijzigingen in het ontwerp kunnen noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld n.a.v. onderzoek bodemgesteldheid) nogmaals een toets uit te voeren, waarbij het accent van de toets ligt op een technisch inhoudelijk vlak.

In aanvulling op bovengenoemde integriteittoets door de Bouwdienst zal in de vergunning worden voorgeschreven worden dat de windmolens, inclusief turbine, mastconstructie en fundering moeten

zijn gecertificeerd door Germanischer Lloyd of een daaraan minstens gelijkwaardig certificeringbureau. Als eerste zal een certificering moeten worden uitgevoerd op het basisontwerp van de windmolens. Voordat het werk in gebruik wordt genomen moet het certificaat van het definitieve ontwerp specifiek voor elke windmolen, incl. turbine, mastconstructie en fundering aan het bevoegd gezag worden toegezonden. Het definitieve ontwerp kan van basisontwerp afwijken, bijvoorbeeld tengevolge van het nog uit te voeren onderzoek naar de bodemgesteldheid.

Arbeidsomstandigheden

Het bij de aanvraag behorende Veiligheids- en Calamiteitenplan (inclusief bijlage E) is door de Arbeidsinspectie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid getoetst aan het in Nederland geldende beleid en de Arbeidsomstandighedenwet 1998. De Arbeidsinspectie heeft geconcludeerd dat het Veiligheids- en Calamiteitenplan voor een groot deel voldoet aan de Arbeidsomstandighedenwet. Een aantal bijlagen en procedurebeschrijvingen ontbreken echter, waardoor niet gesteld kan worden dat volledig voldaan wordt aan de Arbeidsomstandighedenwet. Derhalve zal in de vergunning worden voorgescreven dat de initiatiefnemer een Veiligheids- en Gezondheidsplan conform hoofdstuk 2, afdeling 5 van het Arbo-besluit ter goedkeuring moet indienen bij het bevoegd gezag. De Arbeidsinspectie zal het bevoegd gezag ondersteunen bij het beoordelen van dit Veiligheids- en Gezondheidsplan.

Cultuurhistorische waarden

Gebieden of objecten die van cultuurhistorisch of archeologisch belang zijn, worden cultuurhistorische waarden genoemd. Uitgangspunt van het Verdrag van Malta is dat cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk beschermd en behouden moeten blijven *in situ*. In de bodem dus, goed bewaard voor latere generaties. Is dat niet mogelijk, dan moet het aanwezige cultuurhistorische materiaal vóór de vernietiging onderzocht en opgegraven worden, volgens het principe 'de verstoorder betaalt'. In de Noordzee moet bij cultuurhistorische waarden vooral gedacht worden aan scheepswrakken en archeologische vindplaatsen. Voor het Nederlands Noordzeegebied is een Archeologische Waarderingskaart opgesteld waaruit de kans op het aantreffen van belangrijke cultuurhistorische waarden valt af te lezen. In de vergunning zal worden voorgescreven dat E-Connection eventuele aangetroffen cultuurhistorische waarden dient te melden aan het bevoegd gezag en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Ook zal worden voorgescreven dat eventuele aangetroffen cultuurhistorische waarden behouden dienen te blijven.

Voor E-Connection betekent bijvoorbeeld dat, indien op de voorgenomen positie van een windmolen een cultuurhistorische waarde wordt aangetroffen, een ander positie van de windmolen moet worden gekozen.

Monitoring en evaluatie

De MER-procedure kent als laatste stap een verplichte evaluatie van de milieueffecten. Deze dient om te toetsen of de effecten op het milieu overeenkomen met de in het MER voorspelde effecten, zodat eventueel aanvullende maatregelen kunnen worden getroffen als de effecten (significant) afwijken. Een andere functie van een monitorings- en evaluatieprogramma is het opvullen van leemten in kennis en het leren van het (werkelijk uitvoeren van het) project.

Hoofdstuk 6 van het MER voor Q7-WP geeft een aanzet voor het monitorings- en evaluatieprogramma. In de vergunning zal een voorschrift worden opgenomen met de verplichting tot het opzetten en uitvoeren van een monitorings- en evaluatieprogramma. Het programma zal enerzijds gebaseerd worden op het MER. Anderzijds zal het programma worden gebaseerd op het door de Commissie voor de MER uitgebrachte toetsingsadvies.

De initiatiefnemer zal jaarlijks moeten rapporteren over de voortgang van het programma. Naar aanleiding van het monitorings- en evaluatieprogramma kunnen op grond van artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aanvullende eisen worden gesteld gericht op het mitigeren van de voorkomende effecten.

Wet verontreiniging Zeewater (Wvz)

Op grond van artikel 4 van de Wvz is het verboden om afvalstoffen, verontreinigende of schadelijke stoffen te lozen, dan wel aan boord van een vaartuig of luchtvaartuig te nemen met het oogmerk om die stoffen te lozen, danwel af te geven met het oogmerk om die stoffen te doen lozen, tenzij voor dat lozen of voor dat aan boord nemen een ontheffing is verleend.

Indien er tijdens de aanleg, het in stand houden, onderhouden en verwijderen van het werk sprake is van lozing in de zin van de Wvz, moet de vergunninghouder 6 maanden van te voren hiervoor een aanvraag indienen.

Indien er tijdens de aanleg, het in stand houden, onderhouden en verwijderen van het werk onbedoeld of onverwacht onderdelen of gedeelten van het werk in zee c.q. op de zeebodem terecht komen, moet dit onmiddellijk aan het bevoegd gezag worden gemeld en dient de vergunninghouder, conform de bepalingen van de Wet verontreiniging Zeewater die onderdelen uit zee, respectievelijk van de zeebodem te verwijderen.

Aangezien bovengenoemde wettelijke bepalingen op zichzelf staan, hoeven hier in het kader van de onderhavige vergunning geen specifieke voorschriften voor worden opgenomen.

Calamiteiten

In de vergunning zal worden voorgescreven dat calamiteiten direct gemeld moeten worden aan het bevoegd gezag en de Kustwacht. De initiatiefnemer dient tijdens een calamiteit alle maatregelen te treffen die zowel in het belang van scheepvaart, visserij en luchtvaart, als in het belang van de instandhouding en de bescherming van het zeegebied noodzakelijk zijn. Ook kan de Kustwacht een vordering doen om de windmolens stop te zetten, bijvoorbeeld indien dit noodzakelijk is voor de veiligheid op zee.

Zoals dat tevens in de offshore olie- en gaswinning gebruikelijk is, zal in de vergunning worden voorgescreven dat E-Connection een calamiteitenplan moet indienen bij het bevoegd gezag en de Kustwacht. In dit calamiteitenplan moet E-Connection een beschrijving geven van de maatregelen, welke zijn of zullen worden genomen ter bestrijding van voorvallen, die ernstig gevaar opleveren voor de veiligheid van de op het werk werkzame personen, van de scheepvaart of van de visserij, danwel voor verontreiniging van de zee, als ter beperking van de gevolgen van zodanige voorvallen.

Verwijdering

Na beëindiging van het gebruik, danwel na intrekking van de vergunning door het bevoegd gezag, dient het windmolenpark in zijn geheel verwijderd te worden. Bij de aanvraag heeft E-Connection een Ontmantelingsplan ingediend, waarin de wijze van verwijdering beschreven staat. In de vergunning zal hier een voorschrift voor worden opgenomen.

In dit voorschrift wordt tevens opgenomen dat E-Connection zich door middel van een privaatrechtelijke overeenkomst met de Staat, garant stelt voor voldoende financiële middelen gedurende de periode waarin het werk wordt aangelegd en in stand gehouden (een zgn. bankgarantie).

Tijdsduur van de vergunning

De vergunning wordt voor de levensduur van het project, dus voor 20 jaar afgegeven. De vergunning zal komen te vervallen indien uiterlijk 31 december 2005 het werk niet in stand wordt gehouden.

Zoals dat in het kader van andere wetten bijv. de Wet milieubeheer gebruikelijk is, zal periodiek bekeken moeten worden of de vergunning de feitelijke situatie nog dekt. Grote wijzigingen in het werk, maar ook voortschrijdend inzicht op basis van resultaten van het monitorings- en evaluatieprogramma en het onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels, inzicht verkregen uit andere windmolenparken, maar bijvoorbeeld ook wijzigingen in beleid, kunnen aanleiding zijn om

AMU/743

de vergunning te wijzigen. Artikel 3 van de Wbr biedt hiervoor de juridische grondslag. Wijziging van de vergunning kan ambtshalve of via een wijzigingsaanvraag van E-Connection gerealiseerd worden.

Uit het oogpunt van de door de Rijkswaterstaat te behartigen belangen bestaat geen bezwaar tegen het verlenen van de vergunning. Voorts bestaat er, binnen de ruimte die het hiervoor genoemde wettelijk kader daarvoor laat, geen reden om aan te nemen dat andere belangen zullen worden geschaad.

BESLUIT

Op grond van vorenstaande overwegingen besluit ik aan "E-Connection" verder te noemen de vergunninghouder, voor een periode van 20 jaar na de aanvang van de fase van instandhouding, vergunning te verlenen op grond van artikel 2 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken voor de aanleg, het in stand houden, onderhouden en verwijderen van het windmolenpark Q7-WP op het Nederlands Continentaal Plat met daaraan de hierna volgende verbonden voorschriften.

VOORSCHRIFTEN**Voorschrift 1. Begripsbepalingen**

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a) 'het bevoegd gezag', de hoofdingenieur-directeur van de Rijkswaterstaat in de directie Noordzee (adres: Koopmansstraat 1, Postbus 5807, 2280 HV Rijswijk (Z-H));
- b) 'het werk', een windmolenpark, bestaande uit een hoogspanningsstation, 60 windturbines en de kabels tussen de windmolens en het hoogspanningsstation. De windturbines zijn van het type Vestas V66 met een geïnstalleerd vermogen van 2 MW per turbine. Elke windturbine is geplaatst op een fundering bestaande uit één enkele paal. Een en ander is beschreven in het bij deze vergunning behorende "Constructie- en Plaatsingsplan Offshore Windpark Q7-WP";
- c) 'de contactambtenaar', de voor deze vergunning aan te wijzen ambtenaar werkzaam bij de directie Noordzee, (de heer R. van den Heuvel, telefoon 070 - 3366619; fax nummer 070 - 3900691);
- d) 'Kustwacht', het Kustwachtcentrum, Postbus 10000, 1780 CA Den Helder. Telefoon: 0900 - 0111, fax 0223 - 542300, marifoon VHF 16);
- e) 'de aanvraag', de aanvraag VAN 28 JUNI 2001 voor de aanleg, het in stand houden, onderhouden en verwijderen van het windmolenpark Q7-WP. De vergunningsaanvraag bestaat uit:
 - Blad 2: Geografische coördinaten offshore windpark Q7-WP;
 - Constructie- en Plaatsingsplan;
 - Veiligheids- en Calamiteitenplan;
 - Bijlage E- Veiligheids- en Calamiteitenplan;
 - Onderhoudsplan;
 - Ontmantelingsplan;
 - Verlichtingsplan.

En de door E-Connection als vertrouwelijk ingediende documenten:

- Planning voor de aanleg van offshore windpark Q7-WP opgesteld door Smit Engineering (wed/21/2/01);
- Rapport 075R011-Rev.2 van Hessels en van Rooij: 'Investigation of the effect of ship impact on a monopile foundation for a windturbine';
- Bijlagen bij rapport 075R011-Rev.2 van Hessels en van Rooij: 'Investigation of the effect of ship impact on a monopile foundation for a windturbine';
- Rapport nr. 16580.620/2 van MARIN: 'Veiligheidsstudie voor de milieueffectrapportage van de drie offshore windparken Q4-WP, Q7-WP en P12-WP'.

Voorschrift 2. Aanvraag

1. De volgende tot de aanvraag van 28 juni 2001 behorende documenten maken deel uit van de vergunning:
 - Blad 2: Geografische coördinaten offshore windpark Q7-WP;
 - Constructie- en Plaatsingsplan;

- Veiligheidsplan- en Calamiteitenplan;
 - Bijlage E- Veiligheids- en Calamiteitenplan;
 - Onderhoudsplan;
 - Ontmantelingsplan;
 - Verlichtingsplan.
2. Alle activiteiten dienen conform de in lid 1 genoemde documenten te worden uitgevoerd, tenzij de aan deze vergunning verbonden voorschriften anders bepalen.

Voorschrift 3. Plaatsbepaling en vormgeving

1. Het werk is gelegen op het Nederlands deel van het continentaal plat, waarbij de hoekpunten van het windmolenpark zich op de volgende posities (op basis van het stelsel European Datum 1950) bevinden:
52°36'28,0" Noorderbreedte en 04°14'25,2" Oosterlengte
52°35' 6,5" Noorderbreedte en 04°15'52,1" Oosterlengte
52°36'19,3" Noorderbreedte en 04°11'43,6" Oosterlengte
52°34' 8,3" Noorderbreedte en 04°14'53,3" Oosterlengte
52°34'36,1" Noorderbreedte en 04°11' 3,7" Oosterlengte
2. De 60 windmolens en het hoogspanningsstation zijn gesitueerd op de coördinaten zoals aangegeven in de aanvraag.
3. Binnen 3 maanden na het van kracht worden van de vergunning, moet door de vergunninghouder bij het bevoegd gezag een schriftelijke eindrapportage met betrekking tot een onderzoek naar een configuratie van de windmolens in het park conform het principe van de dichtste bolstapeling, gericht op een geringer ruimtebeslag, zijn ingediend.
4. De in het vorige lid bedoelde eindrapportage behoeft de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dient in overleg met deze te worden opgezet.
5. Op basis van de resultaten van de in dit voorschrift voorgeschreven onderzoek kunnen op grond van artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aanvullende eisen aan met betrekking tot de posities van de windmolens en het hoogspanningsstation worden gesteld.

Voorschrift 4. Onderwateropname van de zeebodem voorafgaand aan de bouw

1. Voordat met het plaatsen van het werk wordt begonnen, maakt de vergunninghouder een onderwateropname (site survey) van de zeebodem op de locatie van het werk.
2. Binnen 1 maand na het van kracht worden van de vergunning moet bij het bevoegd gezag een schriftelijk voorstel hiertoe zijn ingediend.
3. Binnen 3 maanden na beëindiging van de onderwateropname, doch uiterlijk 6 maanden voordat met plaatsing van het werk wordt aangevangen, moet door de vergunninghouder bij het bevoegd gezag een schriftelijke eindrapportage met betrekking tot de in het eerste en tweede lid bedoelde onderwateropname zijn ingediend.
4. Het in het tweede lid bedoelde voorstel en de in het derde lid bedoelde eindrapportage behoeven de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dienen in overleg met deze te worden opgezet.

Voorschrift 5. Plaatsing en Constructie van het werk

1. Voordat met het plaatsen van het werk wordt begonnen, voert de vergunninghouder een gedetailleerd onderzoek uit naar de bodemgesteldheid en bodemvormen ter plekke van de windmolenfundaties in verband met eventuele wijzigingen in het ontwerp van de windmolenfundaties.
2. Binnen 1 maand na het van kracht worden van de vergunning moet bij het bevoegd gezag een schriftelijk voorstel hiertoe zijn ingediend.
3. Binnen 3 maanden na beëindiging van de onderwateropname, doch uiterlijk 6 maanden voordat met plaatsing van het werk wordt aangevangen, moet door de vergunninghouder bij het bevoegd gezag een schriftelijke eindrapportage met betrekking tot de in het eerste lid bedoelde onderzoek. In de eindrapportage moet ook worden aangegeven of en zo ja welke wijzigingen in het ontwerp zullen worden doorgevoerd.
4. Minimaal 1 maand voor de plaatsing van het werk worden in een zgn. kick-off meeting afspraken gemaakt tussen de vergunninghouder, het bevoegd gezag en de Kustwacht over de te nemen maatregelen tijdens de plaatsing en constructie van het werk.
5. De vergunninghouder meldt met verwijzing naar het nummer van deze vergunning schriftelijk (of per fax), voordat met het plaatsen van het werk wordt begonnen, aan de contactambtenaar, aan de Kustwacht en de onder w. en x. in de verzendlijst opgenomen instanties:
 - 5.1. de aard, tijdsduur en omvang van de werkzaamheden (d.m.v. een werkplan en tijdschema);
 - 5.2. de te gebruiken vaartuigen;
 - 5.3. de door de vaartuigen gevoerde seinen en/of verlichting;
 - 5.4. een beschrijving van de in het belang van de scheepvaart te nemen maatregelen
 - 5.5. de voor de vergunninghouder werkzame, 24 uur per dag bereikbare contactpersoon (zie ook voorschrift 14: aanwijzing contactpersoon).
6. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wordt regelmatig over de voortgang gerapporteerd en gecommuniceerd over de met de Kustwacht af te spreken kanalen.
7. De vergunninghouder rapporteert wekelijks schriftelijk (of per fax) over de voortgang van de werkzaamheden aan de Kustwacht én de contactambtenaar en de onder w. en x. in de verzendlijst opgenomen instanties, onder vermelding van:
 - 7.1. de werkzaamheden van de afgelopen week;
 - 7.2. de voorgenomen werkzaamheden van de komende week;
 - 7.3. de positie van de diverse vaartuigen;
 - 7.4. afwijkingen van de in lid 5 genoemde aspecten.
8. Het werk dient te zijn voorzien van controle-, waarschuwings- en besturingssystemen inclusief de noodvoorziening voor het zowel ter plaatse als vanaf de wal kunnen bedienen en bewaken van het werk;
9. De windmolens, inclusief turbine, mastconstructie en fundering moeten zijn gecertificeerd door Germanischer Lloyd of een daaraan minstens gelijkwaardig certificeringbureau:
 - 9.1. binnen 6 maanden na het van kracht worden van deze vergunning moet het certificaat van het definitief basisontwerp aan het bevoegd gezag worden toegezonden;
 - 9.2. Voordat het werk in gebruik wordt genomen moet het certificaat van het definitieve ontwerp specifiek voor elke windmolen, incl. turbine, mastconstructie en fundering aan het bevoegd gezag worden toegezonden.
10. De elektrische installaties van het werk dienen te voldoen aan de norm NEN 1010 of een gelijkwaardige Europese norm.
11. De installaties van het hoogspanningsstation dient te voldoen aan de normen NEN 1010 en NEN 1041 of gelijkwaardige Europese normen.
12. Het werk dient beveiligd te zijn tegen blikseminslag volgens NEN 1014 of een gelijkwaardige Europese norm.
13. Na realisatie van de bouw dient de vergunninghouder een of meerdere rapporten van een of meer daartoe gekwalificeerde en onafhankelijke bureaus aan het bevoegd gezag te doen

toekomen, waarin staat dat aan de bepalingen in lid 1 en lid 8 t/m 12 van dit voorschrift is voldaan.

Voorschrift 6. Onderhoud

1. De vergunninghouder overhandigt jaarlijks aan het bevoegd gezag de inspectierapporten van het gepleegde onderhoud.
2. Onderhoud en inspecties dienen te worden uitgevoerd volgens de normen NEN EN 50110, deel 1 en 2, NEN 3140 en NEN 3840 of gelijkwaardige Europese normen;
3. De vergunninghouder overhandigt na realisatie van de bouw één maal per vijf (5) jaar een rapportage aangaande het gepleegde onderhoud afgegeven door een onafhankelijk en daartoe gekwalificeerde instantie;
4. Onderhoud en reparatie buiten het Onderhoudsplan om, dienen, tenzij er sprake is van spoedeisende omstandigheden, 1 maand van te voren door de vergunninghouder schriftelijk aan het bevoegde gezag gemeld te worden.
5. Bij (groot) onderhoud waarbij (kraan)schepen nodig zijn geldt het gestelde in lid 4 t/m 7 van voorschrift 5.

Voorschrift 7. Verlichting, geluidssignalen en markering

1. Na de realisatie van de bouw dient de vergunninghouder een inspectierapport van een daartoe gekwalificeerde instantie aan het bevoegde gezag te doen toekomen waarin staat dat aan het Verlichtingsplan en aan de bepalingen in dit voorschrift is voldaan.
2. De vergunninghouder overhandigt jaarlijks aan het bevoegd gezag de inspectierapporten aangaande het Verlichtingsplan.
3. Tijdens de plaatsing en constructie van het werk moet, vanaf het bereiken van een hoogte van 30 meter, het hoogste punt worden voorzien van een rood obstakellicht met een intensiteit van 50 candela.
4. Op het dak van elke windturbine zal een rood knipperend obstakellicht worden geplaatst met een minimale lichtsterkte van 50 candela.
5. In tegenstelling tot het Verlichtingsplan mogen de windturbines op de hoekpunten niet worden voorzien van rode obstakellichten tegen de zijkant van de turbinemasten op ca 15 meter boven LAT-zeeniveau.
6. Misthoorns moeten automatisch worden ingeschakeld bij een meteorologische zichtbaarheid van minder dan 2 zeemijlen.
7. Binnen 6 maanden na het van kracht worden van de vergunning dient de vergunninghouder de resultaten van een onderzoek naar de toepasbaarheid van retroreflectief materiaal op de windmolens aan het bevoegd gezag te rapporteren.
8. De in het vorige lid bedoelde rapportage behoeft de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dient in overleg met deze te worden opgesteld.
9. De vergunninghouder overhandigt na realisatie van de bouw het bevoegde gezag één maal per vijf (5) jaar een rapport, afgegeven door een onafhankelijk en daartoe gekwalificeerd bureau, waarin staat dat aan de bepalingen in lid 1 t/m 6 van dit voorschrift en het gestelde in het Verlichtingsplan is voldaan.

Voorschrift 8. Veiligheid

1. In elke windmolen, nabij de regel-/schakelkast moet een sproeischuimblusser, van ten minste 6 kg, aanwezig zijn en dienen goedgekeurde draagbare brandblustoestellen aanwezig te zijn. Deze moeten, bij het betreden van de windmolen, onbelemmerd bereikt kunnen worden en steeds voor onmiddellijk gebruik gereed en beschikbaar zijn.
2. Draagbare brandblusmiddelen moeten zijn voorzien van een rijkskeurmerk met rangnummer.
3. Brandblusmiddelen moeten jaarlijks worden gecontroleerd door een instantie die erkend is op basis van de Regeling voor de erkenning van onderhoudsbedrijven kleine blusmiddelen of een ten minste gelijkwaardige instelling. Het onderhoud moet overeenkomstig NEN 2559 of een gelijkwaardige Europese norm geschieden.
4. Na realisatie van de bouw dient de vergunninghouder een rapport van een onafhankelijk en daartoe gekwalificeerd bureau aan het bevoegde gezag te doen toekomen, waarin staat dat aan de bepalingen in lid 1 t/m lid 3 van dit voorschrift en het gestelde in het Veiligheids- en Calamiteitenplan is voldaan.
5. De vergunninghouder overhandigt na realisatie van de bouw het bevoegde gezag één maal per vijf (5) jaar een rapportage, afgegeven door een onafhankelijk en daartoe gekwalificeerd bureau, waarin staat dat aan de bepalingen in lid 1 t/m 3 van dit voorschrift is voldaan.
6. Binnen 6 maanden na het van kracht worden van de vergunning moet de vergunninghouder een Veiligheids- en Gezondheidsplan conform hoofdstuk 2, afdeling 5 van het Arbo-besluit indienen.
7. Het in het vorige lid bedoelde plan behoeft de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dient in overleg met deze te worden opgesteld.

Voorschrift 9. Inwerking en buitenwerking stellen van de windturbines

1. Indien een windturbine als gevolg van het in werking treden van een beveiliging buiten bedrijf is gesteld, mag de installatie pas weer in werking worden gesteld, nadat de oorzaak (oorzaken) van het buiten werking stellen is (zijn) opgehouden te bestaan, dan wel doelmatig is (zijn) opgeheven. Het buiten bedrijf stellen van een windturbine dient in het logboek, beschreven in voorschrift 12 te worden geregistreerd, waarbij de oorzaak en de oplossing van de oorzaak moet worden beschreven.
2. Binnen 6 maanden na het van kracht worden van deze vergunning moet de vergunninghouder een schriftelijke procedure indienen die geldt voor het stopzetten en weer opstarten van windmolens. Deze procedure dient minimaal in te gaan op de volgende aspecten:
 - Stopzetten / opstarten tijdens zware storm;
 - Stopzetten / opstarten ten gevolge van technische defecten;
 - Stopzetten / opstarten tijdens grote vogeltrek met verhoogde kans op vogelsterfte;
 - Stopzetten / opstarten ten gevolge van een vordering van de directeur Kustwacht;
 - Stopzetten / opstarten ten gevolge van een vordering van het bevoegd gezag;
3. De in het vorige lid bedoelde procedure behoeft de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dient in overleg met deze te worden opgesteld.

Voorschrift 10. Monitorings- en evaluatieprogramma

1. Binnen een half jaar na het van kracht worden van deze vergunning moet de vergunninghouder een schriftelijk voorstel voor een monitorings- en evaluatieprogramma indienen. Dit voorstel moet de volgende onderwerpen bevatten:
 - **Effecten op vogels:** 1) aanvaringsslachtoffers (in welke periode van het jaar en onder welke (weers)omstandigheden vallen de meeste vogelslachtoffers); 2) verstoring van leef-/ foerageergebied (hierbij moet ook de verstoring tengevolge van helikopters worden meegenomen); 3) bepalen van barrièrewerking ; (beoogd doel: bepalen van aanvaringskansen en aantallen en soort slachtoffers; inschatten van effecten op het (foerageer)gedrag en de effecten van verstoring leef-/foerageergebied op kustbroedvogels en pleisterende vogels alles ten behoeve van het bepalen van de noodzaak voor mitigerende maatregelen);
 - **Effectiviteit van de rode knipperend topverlichting als mitigerende maatregel voor vogels;**
 - **Effecten op vissen en zeezoogdieren:** effecten in de invloedssfeer van het park tengevolge van onder meer onderwatergeluid en trillingen tijdens de bouw en tijdens het operationeel zijn van het park; (beoogd doel: bepalen intensiteit onderwatergeluid en trillingen tijdens en na bouw en de ernst van de effecten op vissen en zeezoogdieren en het bepalen van de noodzaak voor mitigerende maatregelen);
 - **De zichtbaarheid van het werk vanaf de kust:** in welke periode van het jaar en onder welke (weers)omstandigheden is welk deel van het werk zichtbaar; (beoogd doel: toetsen van de gestelde 15 % zichtbaarheid in de praktijk en het bepalen van de noodzaak voor mitigerende maatregelen);
 - **Effecten op bodemfauna en vis:** voorkomen en de dichtheden van bodemdieren ter plaatse, vertaling naar populatieniveau, vaststelling van de ontwikkeling van het onderwaterleven op het hardsubstraat van de turbinepalen en de stortstenen (beoogd doel: bepalen of effecten op onderwaterleven acceptabel zijn en verkrijgen van inzicht in het functioneren van het windpark als refugium);
 - **De risico's voor de scheepvaart, inclusief radarverstoring en mogelijke gevolgen voor andere gebruiksfuncties:** kijken naar en registreren van de werkelijke aanvaringen, radarverstoring en het risico; milieueffecten als gevolg van aandrijvingen; (beoogd doel: bepalen van kansen op aanvaringen en inzicht in verstoring van scheeps- en walradar, inzicht krijgen in mogelijke mitigerende maatregelen voor aanvaringsrisico's en radarverstoring);
 - **Effecten m.b.t. morfologie/structuurverandering:** meten van grootschalige effecten tengevolge van fundering, incl. erosiebescherming (beoogd doel: vaststellen of er sprake is van mogelijk ongewenste effecten op de morfologie en het bepalen van de noodzaak van mitigerende maatregelen);
 - **Fasering van het monitorings- en evaluatieprogramma:** tijdsplanning van de te monitoren onderwerpen.
2. Op basis van financiering door de overheid kunnen aanvullende onderwerpen aan het in het eerste lid genoemde voorstel voor het monitorings- en evaluatieprogramma worden toegevoegd.
3. De vergunninghouder dient jaarlijks een schriftelijke rapportage in te dienen waarin, met betrekking tot het in het eerste lid bedoelde monitorings- en evaluatieprogramma, de voortgang en de op dat moment bekende resultaten gepresenteerd worden. Bij het evalueren van de monitoringsgegevens dienen ook gegevens van andere windprojecten betrokken te worden en beoordeeld te worden op relevantie voor Q7-WP. Ook dienen in deze jaarlijkse rapportages (de toepasbaarheid van) mogelijke mitigerende maatregelen beschreven te worden.
4. Eindrapportage zal per onderdeel plaatsvinden. Het bevoegd gezag bepaalt op basis van tussenrapportages van ieder onderdeel of voldoende informatie verkregen is om een eindrapportage aan te leveren.

5. Het in het eerste lid bedoelde voorstel en de in het derde en vierde lid bedoelde rapportages behoeven de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dienen in overleg met deze te worden opgesteld.
6. Indien de uitkomsten van het monitorings- en evaluatieprogramma een hernieuwde afweging van de in artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken opgenomen belangen vergt, kunnen op grond van artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aanvullende eisen worden gesteld gericht op het mitigeren van de voorkomende effecten.

Voorschrift 11. Mitigerende maatregelen voor vogels

1. Binnen 6 maanden na het onherroepelijk worden van deze vergunning moet de vergunninghouder een schriftelijk voorstel indienen voor een onderzoek naar mitigerende maatregelen voor vogels. Dit voorstel moet minimaal de volgende onderwerpen bevatten:
 - Gebruik van geluidsinstallaties;
 - Stopzetten windmolens;
 - Fasering van het onderzoek.
2. De vergunninghouder dient jaarlijks een schriftelijke rapportage in te dienen waarin, met betrekking tot het in het eerste lid bedoelde onderzoek, de voortgang en de op dat moment bekende resultaten gepresenteerd worden.
3. Uiterlijk 6 maanden na afronding van het in lid 1 bedoelde onderzoek moet door de vergunninghouder bij het bevoegd gezag een schriftelijke eindrapportage zijn ingediend.
4. Het in het eerste lid bedoelde voorstel en de in het tweede en derde lid bedoelde rapportages behoeven de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dienen in overleg met deze te worden opgesteld.
5. Indien de resultaten van de in dit voorschrift voorgeschreven onderzoek een hernieuwde afweging van de in artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken opgenomen belangen vergt, kunnen op grond van artikel 3 van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken aanvullende eisen worden gesteld gericht op het mitigeren van de voorkomende effecten.

Voorschrift 12. Logboek

1. Er moet een logboek worden bijgehouden, waarin vanaf het van kracht worden van de vergunning tenminste de volgende zaken worden opgenomen:
 - Deze vergunning, alsmede overige relevante (milieu)vergunningen;
 - De resultaten van de in deze vergunning voorgeschreven keuringen en/of metingen en registraties;
 - De (tussentijdse) resultaten van de in deze vergunning voorgeschreven onderzoeken;
 - De bevindingen van alle inspecties (milieu, onderhoud veiligheid etc.);
 - Datum, tijdstip en alle van belang zijnde gegevens (zoals tijdstip, tijdsduur, aard, hoeveelheid, oorzaak, plaats en windrichting) van voorgevallen incidenten die van invloed zijn op het milieu, met vermelding van de genomen maatregelen;
 - De registratie van gevaarlijke afvalstoffen over een periode van tenminste 5 jaar; de registratie moet geschieden naar aard en samenstelling; tevens moet de datum van afvoer van de betreffende partij afval, de hoeveelheid en de naam van de transporteur en de erkend afvalverwerker worden geregistreerd.
2. Het logboek moet te allen tijde beschikbaar zijn voor inzage voor het bevoegd gezag.

Voorschrift 13. Verwijdering

1. Binnen een maand na beëindiging van het gebruik, meldt de vergunninghouder dit schriftelijk aan het bevoegd gezag en de directeur Kustwacht.
2. Minimaal 1 maand voor de verwijdering van het werk worden in een zgn. kick-off meeting afspraken gemaakt tussen de vergunninghouder, het bevoegd gezag en de Kustwacht over de te nemen maatregelen tijdens de verwijdering.
3. De vergunninghouder dient na beëindiging van het gebruik het Ontmantelingsplan gedetailleerd uit te werken en dient deze nadere uitwerking uiterlijk 6 maanden na beëindiging van het gebruik ter goedkeuring voor te leggen aan het bevoegd gezag.
4. De vergunninghouder dient het werk na beëindiging van het gebruik binnen 24 maanden te verwijderen conform het bij deze vergunning behorende Ontmantelingsplan en de nadere uitwerking daarvan.
5. Door de vergunninghouder dient binnen 3 maanden na het verwijderen van het werk een onderwateropname te worden verricht om aan te tonen dat de zeebodem redelijkerwijs egaal is en er geen resten op de zeebodem zijn achtergebleven. De gegevens van de onderwateropname dienen door de vergunninghouder ter goedkeuring te worden overhandigd aan het bevoegd gezag.
6. De vergunninghouder stelt zich door middel van een schriftelijke overeenkomst met de Staat garant voor voldoende middelen gedurende de periode waarin het werk wordt gehouden. De bankgarantie eindigt op het tijdstip waarop door middel van de onderwateropname als omschreven in het vorige lid is aangetoond dat de verwijdering is afgerond en dat de verwijdering van het werk overeenkomstig het Ontmantelingsplan en de nadere uitwerking daarvan is voltooid.

Voorschrift 14. Aanwijzing contactpersoon

1. De vergunninghouder is verplicht één of meerdere personen aan te wijzen die in het bijzonder belast is (zijn) met het toezicht op de naleving van het bij dit besluit bepaalde of bevolene. De vergunninghouder deelt binnen 14 dagen nadat dit besluit in werking is getreden het bevoegd gezag mee de naam, het adres en het telefoonnummer van degene(n) die door hem of vanwege hem is (zijn) aangewezen.
2. Wijzigingen van de in lid 1 bedoelde personen dienen onmiddellijk te worden gemeld.

Voorschrift 15. Aanvang van de fase van instandhouden van het werk

De vergunninghouder meldt schriftelijk aan de directeur Kustwacht en het bevoegde gezag zodra het werk gereed is en operationeel wordt. Deze datum is tevens de aanvang van de fase van het instandhouden van het werk.

Voorschrift 16. Handhaving

De vergunninghouder geeft gevolg aan een vordering van het bevoegd gezag tot onmiddellijke stopzetting van windturbines, welke vordering uitsluitend kan worden gedaan in het kader van toezicht en handhaving van deze vergunning.

Voorschrift 17. Wijziging werk door de vergunninghouder

1. Elke wijziging aan het werk dient door de vergunninghouder vooraf aan het bevoegd gezag te worden gemeld; tenzij er sprake is van een geval als omschreven in voorschrift 18 en een voorafgaande melding redelijkerwijs niet van de vergunninghouder verlangd kan worden;
2. De vergunninghouder dient een wijzigingsvergunning aan te vragen in geval van een naar oordeel van het bevoegd gezag wezenlijke wijziging van het werk.
3. Indien het bevoegd gezag niet binnen 2 maanden na datum van de melding als bedoeld in het eerste lid schriftelijk heeft gereageerd, mag de vergunninghouder tot de gemelde wijziging overgaan.

Voorschrift 18. Calamiteiten en andere direct ingrijpen vorderende voorvallen

1. Van calamiteiten, gebreken en andere onvolkomenheden met betrekking tot het werk moet onmiddellijk mededeling worden gedaan aan de Kustwacht en het bevoegd gezag.
2. In de hiervoor genoemde gevallen dient de vergunninghouder alle maatregelen te treffen die zowel in het belang van scheepvaart, visserij en luchtvaart, als in het belang van de instandhouding en de bescherming van het zeegebied noodzakelijk zijn.
3. De vergunninghouder geeft gevolg aan een vordering van de directeur Kustwacht tot onmiddellijke stopzetting van windturbines, welke vordering kan worden gedaan indien stopzetting van windturbines naar redelijk oordeel van de genoemde directeur noodzakelijk is voor de veiligheid op zee. In het geval van stopzetting van windturbines dient de verlichting en geluidssignalering ten behoeve van de veiligheid van scheepvaart en luchtvaart te blijven functioneren.
4. Binnen een half jaar na het van kracht worden van deze vergunning moet de vergunninghouder een calamiteitenplan indienen bij het bevoegd gezag en de Kustwacht. Het plan moet voldoende gegevens bevatten betreffende de maatregelen, welke zijn of zullen worden genomen ter bestrijding van voorvallen, die ernstig gevaar opleveren voor de veiligheid van de op het werk werkzame personen, van de scheepvaart of van de visserij, danwel voor verontreiniging van de zee, als ter beperking van de gevolgen van zodanige voorvallen.
5. Het calamiteitenplan moet jaarlijks worden herzien, waarbij eventuele wijzigingen schriftelijk moeten worden gemeld aan de het bevoegd gezag en de Kustwacht.
6. De in het vorige lid bedoelde calamiteitenplannen behoeven de schriftelijke goedkeuring van het bevoegd gezag en dienen in overleg met deze en de Kustwacht te worden opgesteld.

Voorschrift 19. Historisch belangrijke, archeologische vondsten

1. Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden voorwerpen, sporen of overblijfselen worden aangetroffen welke, naar redelijkerwijs kan worden vermoed, van historisch, oudheidkundig of wetenschappelijk belang zijn wordt de vindplaats gemarkeerd en aan de contactambtenaar doorgegeven.
2. Van de vondst wordt onverwijld melding gedaan aan de directeur van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Nederlands Instituut voor Scheeps- en Onderwater Archeologie, Oostvaardersdijk 104, 8244 PA LELYSTAD, t.a.v. drs. Th.J. Maarleveld, tel. 0320-269700 (meldingen kunnen tevens aan het Kustwachtcoördinatiecentrum worden doorgegeven).
3. De vergunninghouder dient alle mogelijke maatregelen te treffen om er voor te zorgen dat eventueel aangetroffen vondsten, zoals bedoeld in het vorige lid, behouden blijven.

Voorschrift 20. Diepteligging en gronddekking kabels

1. De vergunninghouder zorgt ervoor dat de kabels een diepteligging hebben van tenminste 1 meter in de zeebodem, waarbij de natuurlijke gronddekking zoveel als mogelijk in stand zal worden gehouden.
2. Toekomstige ontwikkelingen kunnen plaatselijk een andere diepteligging noodzakelijk maken. De vergunninghouder dient hierover in overleg treden met initiatiefnemers van kruisende kabels en/of leidingen om samen met hen tot redelijke afspraken te komen.
3. Indien nodig naar het oordeel van de vergunninghouder wordt de bodem voorafgaand aan de aanleg door baggeren geëgaliseerd.
4. De bij het baggeren en egaliseren van de bodem vrijkomende specie zal in overleg met de contactambtenaar worden verspreid op een door hem aan te wijzen locatie.
5. Na een (eventuele) reparatie wordt de kabel zo spoedig mogelijk weer op de voorgeschreven diepte gebracht.
6. De in lid 1 voorgeschreven gronddekking wordt permanent in stand gehouden en tenminste jaarlijks bepaald en gerapporteerd aan de contactambtenaar

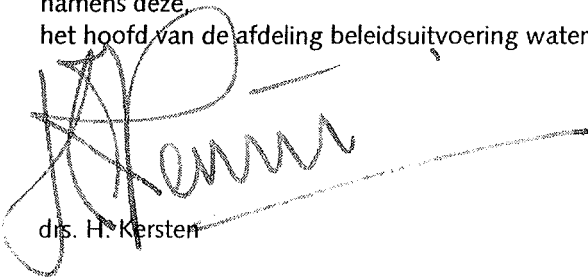
Voorschrift 21. Overdracht vergunning

De vergunninghouder mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bevoegd gezag de vergunning niet aan derden overdragen.

Voorschrift 22. Geldigheid vergunning

1. Voordat met de werkzaamheden kan worden aangevangen, dient de vergunninghouder zich door middel van een bankgarantie, of een ander door de Staat goedgekeurde zekerheidsstelling, garant te stellen. Een en ander wordt geregeld door een schriftelijke overeenkomst, zoals bedoeld in voorschrift 13, lid 6.
2. Deze vergunning vervalt indien uiterlijk 31 december 2005 het werk niet in stand wordt gehouden.
3. Vóór het vervallen van de vergunning kan de vergunninghouder een aanvraag tot verlenging van de geldigheidsduur van de vergunning indienen bij het bevoegd gezag;
4. Het bevoegd gezag beslist uiterlijk binnen 8 weken na datum van het verzoek tot verlenging van de geldigheidsduur van de vergunning, danwel tot het intrekken daarvan.
5. Indien de vergunning wordt ingetrokken, dient het gebruik terstond beëindigd te worden en verder conform de voorschriften in voorschrift 13 gehandeld te worden.

DE STAATSSECRETARIS VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
namens deze,
de hoofdingenieur-directeur,
namens deze,
het hoofd van de afdeling beleidsuitvoering waterbeheer,

drs. H. Kersten

MEDEDELINGEN

Ingevolge de Algemene wet bestuursrecht kan tegen dit besluit, binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt, een beroepsschrift worden ingediend.

Het beroepsschrift moet worden gericht aan de rechtbank van het arrondissement waarbinnen uw woonplaats c.q. vestigingsplaats is gelegen.

Het beroepsschrift dient ten minste te bevatten:

- de naam en het adres van de indiener;
- de dagtekening van het beroep;
- een omschrijving van het besluit waartegen het beroep is gericht;
- de gronden van het beroep;

Zo mogelijk moet een afschrift van het besluit waartegen het beroep is verricht worden meegezonden.

Van de indiener van een beroepsschrift wordt een bedrag aan griffiegeld geheven.

Over de hoogte daarvan, de manier waarop en de termijn waarbinnen u dit dient te betalen, verzoek ik u zich in verbinding te stellen met de griffier van de desbetreffende rechtbank.

Als tegen een besluit bij de rechtbank beroep is ingesteld, kan de president van de rechtbank op verzoek een voorlopige voorziening treffen, indien onverwijlde spoed, gelet op de betrokken belangen, dat vereist.

Van de indiener van een dergelijk verzoek wordt een bedrag aan griffiegeld geheven.

Over de hoogte daarvan, de manier waarop en de termijn waarbinnen u dient te betalen, almede met betrekking tot de eisen die aan een verzoekschrift worden gesteld, verzoek ik u zich in verbinding te stellen met de griffier van de desbetreffende rechtbank.

BIJLAGE 1

Ingebrachte zienswijzen n.a.v. MER en aanvraag

In eerste instantie volgt een opsomming van degenen die zienswijzen hebben ingebracht en wordt aangegeven welke zienswijzen zij in hebben gebracht. Een aantal zienswijzen (nr. 3 en 4) zijn gerubriceerd omdat zij grotendeels een gelijke strekking hebben. Daarna worden de verschillende zienswijzen behandeld c.q. beantwoord, waarbij per zienswijze wordt aangegeven, of, en zo ja hoe er in het kader van het opstellen van de ontwerpbeschikking mee is omgegaan.

- 1) De heer J. Haije te Diemen is van mening dat het ingegraven zijn van een funderingsbuis tot een diepte van 28 meter onder zeebodem weinig is en stelt een alternatieve opstelling voor de windmolens waardoor de elektriciteitsopbrengst zal toenemen.
- 2) De heer J. Groeneveld (e-mail) is van mening dat de windmolens ergens anders in Nederland geplaatst zouden moeten worden (op de afsluitdijk en op de Markerwaarddijk).
- 3) De heer M. Lucker te Wageningen, de heer J. Lucker te Wageningen, mevrouw A.M. Wijbrands (e-mail), de heer M. V.d. Brugh te Amsterdam, de heer W.E. Onderwater te Katwijk, de heer M. Visser te Haarlem, de heer N. Beuker te Bergen (N-H), de heer E.D. Visser te Wijk aan Zee, de heer P.K. Florie te Zeist, de heer F. Reef te Den Haag, de heer A. Van Woensel te Amsterdam, de heer B.P. van den Born te Wijk aan Zee, de heer M.A. de Vos te Haarlem, de heer P. Schilt te Utrecht, de heer R. Jaspers te Utrecht, de heer S. Kramer te Utrecht en de heer A. Jaspers te Amsterdam: Alle ingediende zienswijzen hebben betrekking op het gebied als surfplaats en recreatie. Een enkeling heeft hierop een aanvullende zienswijze gegeven omtrent de verwachte vogelsterfte, de kleur van de molens en verwachte derving van inkomens.
- 4) Profin Sustainable Energy Solutions B.V. te Amersfoort, Rabobank Nederland te Utrecht, Siemens Nederland N.V. te Den Haag, Essent Energie te Zwolle en Heijmans Industrie Services te Hoogvliet: Deze organisaties hebben vrijwel identieke zienswijzen ingediend. Alleen onderstaande zienswijze a) is niet door Profin Sustainable Energy Solutions B.V. ingediend:
 - a) Twijfels worden geplaatst bij de onafhankelijkheid van E-Connection Project B.V.;
 - b) Kan het MER dienen voor een ander besluit dan waar het voor is vastgesteld ?;
 - c) Geldt hier niet de nieuwe MER-beoordelingsplicht ? Derden hadden in de gelegenheid gesteld moeten worden om extra zienswijzen in te brengen, dat had eventueel tot aanpassing van de richtlijnen geleid;
 - d) Is de Staatssecretaris bevoegd om deze vergunningaanvraag af te doen ?;
 - e) De nut- en noodzaakanalyse (NNA) ontbreekt;
 - f) E-Connection stelt ten onrechte in het MER dat betreffende gebied voor het windpark niet valt onder de Ecologische Hoofd Structuur (EHS);
 - g) Er is twijfel over de kosten en rentabiliteit bij de wijze van onderhoud van het project;
 - h) Partijen zijn van mening dat eerst de gegevens omtrent vogelsterfte van het demonstratieproject Near Shore Windpark (NSW) afgewacht zouden moeten worden, voordat vergunning worden verleend voor andere windparken;
 - i) Partijen vragen zich af waarom E-Connection erosiebescherming wil aanbrengen terwijl er bij NSW van wordt uitgegaan dat dit niet nodig is;

- j) Is er overleg geweest met de kustwacht omtrent veiligheidsrisico's en aanvullende maatregelen m.b.t. scheepvaart ?;
 - k) De risico's van aanvaringen/aandrijvingen en de optredende milieueffecten zijn vele malen groter dan bij NSW;
 - l) P12-WP is het meest milieuvriendelijke alternatief. Er is alleen om economische redenen voor Q7-WP gekozen;
 - m) Is er contractueel iets vastgelegd waardoor andere partijen dan E-Connection ook profiteren van de leereffecten van Q7-WP ?;
 - n) Door de aansluiting van de Q7-WP kabel op het station bij CORUS wordt de capaciteit voor NSW kritiek. Als de kabel voor NSW zou moeten uitwijken, brengt dit extra kosten met zich mee. Welke partij is verantwoordelijk voor die kosten ?;
 - o) Partijen zijn van mening dat er géén beschrijving van cumulatieve effecten in het MER is opgenomen (zo is er bijvoorbeeld geen relatie gelegd met NSW);
 - p) De randvoorwaarden van het zoekgebied zijn niet uitgebreid genoeg beschreven;
 - q) De zichtbaarheid van het windmolenpark wordt niet op basis van een concrete rekenmethodiek behandeld;
 - r) De rapporten van Marin en Waardenburg ontbreken en kunnen dus niet beoordeeld worden.
- 5) TOF, de heer J. Van der Veen te Delft is van mening dat gezien de te verwachten vogelsterfte het windmolenpark minimaal 30 mijl uit de kust zou moeten worden gebouwd. Ook vraagt hij zich af hoe de Vogel- en Habitat richtlijn is toegepast. Ook zou een windmolenpark in de Noordzee economisch onhaalbaar zijn.
- 6) De heer M. Buwalda te Wijk aan zee: Vanwege horizonvervuiling zou het windmolenpark op circa 20 zeemijlen uit de kust moeten liggen. Aanbevolen wordt om contact op te nemen met betrokken instanties over verkeersveiligheid. De kleur van windmolens zou marinegroen moeten zijn.
- 7) KPN Telecom B.V. en KPN Qwest N.V.: Q7-WP bevindt zich op een afstand van ca 1000 meter van een kabel (TAT-14) van partijen. Partijen wensen om voorafgaand aan de aanleg van Q7-WP inzage te krijgen en nader inspraak te hebben in de wijze van aanleg. Ook willen partijen gedurende de aanleg op de hoogte gesteld worden van de vorderingen. In de vergunning zou derhalve een meldingsplicht moeten worden opgenomen, voordat binnen een afstand van 2000 meter van leidingen c.q kabels met werkzaamheden wordt aangevangen. M.b.t. de alternatieve locaties Q4 en P12 worden een aantal opmerkingen gemaakt op het gebied van een aantal kabelkruisingen die hier op zullen treden.
- 8) De heer J.B. Sintenie te Leiden heeft de volgende bezwaren tegen de aanvraag / MER:
- a) Q7-WP is niet de meest geschikte locatie, want P12-WP is het meest milieuvriendelijke alternatief;
 - b) Q7-WP geeft een forse horizonvervuiling en zou derhalve verder uit de kust gebouwd moeten worden, met toepassing van lagere windmolens;
 - c) Er kleven grote nadelen aan de aanvraag voor de vogels;
 - d) Waarschijnlijk heeft het windmolenpark een ongunstig effect op de zeehondenpopulatie voor de kust van Egmond-Binnen;
 - e) Het door E-Connection gehanteerde argument van de positieve milieu-invloed is onheus.
- 9) Productschap Vis te Rijswijk:

- a) De (cumulatieve) effecten en gevolgen voor ecologie, economie, scheepvaart en visserij zijn in het MER onvoldoende onderzocht;
 - b) Het zwaarwegend maatschappelijk belang wordt in het MER onvoldoende aangegeven;
 - c) Er zijn geen onderzoeksdoelstellingen opgenomen. Er moet onderzoek komen naar cumulatieve gevolgen en consequenties voor de visserij en visbestanden;
 - d) Q7-WP ondermijnt het NSW. NSW zal met de nodige zorgvuldigheid tot stand komen en de bedoeling is om kennis te vergaren. Productschap Vis wil eerst de onderzoeksresultaten van NSW afwachten alvorens andere offshore windparken toe te staan;
 - e) De vrees bestaat dat er nog meer offshore windparken zullen komen wat leidt tot een vermindering van beschikbaar bevisbaar gebied. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor nadelige gevolgen voor de visserijsector en moet onderzoek verrichten naar de cumulatieve gevolgen en consequenties van offshore activiteiten voor de visserij en visbestanden;
 - f) Vraagtekens worden gezet bij de beschrijving in het MER dat Q7-WP een besparing van 60.000 ton olie per jaar oplevert, waardoor de kans op een olieverontreiniging op zee afneemt;
 - g) Er is twijfel of hard substraat nieuwe levensvormen ontwikkelt, leidt tot een toename van biodiversiteit en biomassa. Zonder onderzoek is het niet mogelijk om na te gaan of er positieve milieueffecten zijn. De effecten op het onderwaterleven en de visserij worden in het MER onvolledig en onvoldoende beschreven. Ook worden vraagtekens gezet bij de beschreven positieve milieueffecten in het MER. Hier moet eerst onderzoek naar verricht worden;
 - h) Voor het vergroten van de veiligheid pleit het Productschap ervoor om de buitenste windmolens te voorzien van een absorberende bumperconstructie;
 - i) In het MER ontbreekt een beschrijving van de effecten van een mogelijke aanvaring met het hoogspanningsstation. Er worden geen alternatieven voor het plaatsen van het hoogspanningsstation gegeven;
 - j) de verstoring van het bodemleven krijgt onvoldoende aandacht.
- 10) Stichting Duinbehoud te Leiden:
- a) Op basis van effecten op natuur en landschap is de locatie P12-WP te verkiezen boven de andere alternatieven. Op basis van kosten wordt toch gekozen voor het voorkeursalternatief Q7-WP. Deze keuze is moeilijk te beoordelen omdat een inzichtelijk kostenplaatje van de verschillende alternatieven in het MER ontbreekt;
 - b) De natuurschade door het aanleggen van kabels op het land is onvolledig of in ieder geval onduidelijk in het MER beschreven. Het is niet duidelijk hoe de kabels precies lopen en wat de effecten zijn op het natuurgebied. Er worden geen alternatieve kabeltracés in het MER vergeleken;
 - c) Gezien de grote hoeveelheid leemten in kennis wordt gepleit voor een uitgebreid monitoring- en evaluatieprogramma;
 - d) Stichting Duinbehoud geeft nadrukkelijk de voorkeur voor P12-WP met kabelaansluiting op de boulevard van Noordwijk.
- 11) ANWB te Den Haag:
- a) Voorgesteld wordt om een onderzoek naar zichtbaarheidbeleving in de praktijk, op te nemen als voorschrift in de vergunning;

- b) Q7-WP kan storing op de radar (spookradarbeelden) veroorzaken. Hier moet in de vergunning rekening gehouden worden ;
 - c) Verzocht wordt om in de vergunning of anderszins passende maatregelen te nemen om een veilige doorvaart voor de pleziervaart te garanderen;
 - d) Er is in het MER geen rekening gehouden met de aanvarings- en aandrijvingsrisico's m.b.t. de pleziervaart. In de vergunning moet hier wel rekening mee gehouden worden.
- 12) Stichting De Noordzee te Utrecht:
- a) Het natuur- en milieuonderdeel van het Monitorings- en Evaluatieprogramma van NSW moet ook bij Q7-WP worden uitgevoerd;
 - b) In het MER wordt gesteld dat de windturbines tijdelijk stilgezet kunnen worden in extreme situaties. Stichting de Noordzee acht het van groot belang dat de daarbij behorende procedure concreet wordt gemaakt en zwart op wit komt te staan;
 - c) Een aantal specifieke inhoudelijke vragen c.q. opmerkingen over teksten in het MER.
- 13) de heer M. Rooseboom te Den Haag: De arbeidsveiligheid is in het MER onvoldoende aan de orde gesteld, waarbij de betrokkenheid van de minister van SZW wordt gemist.
- 14) Watersportberaad te Bunnik:
- a) Er moet een maximum toelaatbare belasting van de ruimte van de Noordzee worden vastgesteld;
 - b) De (beleving van de) zichtbaarheid moet worden onderzocht ;
 - c) De effecten op de veiligheid van benedenstrooms passerende scheepvaart is in het MER onvoldoende onderzocht;
 - d) De effecten op de bodem van de zee is in het MER onvoldoende onderzocht;
 - e) De aanvarings- en aandrijvingrisico's van de recreatievaart zijn in het MER niet onderzocht. Ook bestaat het gevaar dat de draaiende rotorbladen de mast van pleziervaartuigen kunnen raken;
 - f) Het windmolenpark Q7-WP moet na buitengebruik stelling opgeruimd worden. Hier moet ook een financiële zekerheidstelling voor komen.
- 15) Gewest IJmond te Beverwijk:
- a) Het Gewest vraagt zich af of Q7-WP de rol van NSW overneemt als proeflocatie en of het NSW project nu ook verder uit de kust gepland zal worden;
 - b) Gevraagd wordt een onderbouwing te geven van de voorgestelde kabeltracé's op land.

Met betrekking tot de ingebrachte zienswijzen wordt het volgende opgemerkt.

- Ad 1) Er is door de Bouwdienst van Rijkswaterstaat een integriteitstoets op het constructief ontwerp uitgevoerd. Conclusie hiervan is dat er geen redenen zijn om het constructief ontwerp af te keuren. (zie overwegingen m.b.t. Integriteitstoets). Daarnaast zal in de vergunning worden voorgeschreven dat de windmolens, inclusief turbine, mastconstructie en fundering, gecertificeerd moeten zijn door Germanischer Lloyd of een daaraan gelijkwaardig certificeringsbureau. Een alternatieve opstelling voor de windmolens, waardoor de elektriciteitsopbrengst zal toenemen, doet in het kader van deze vergunningprocedure alleen ter zake indien dit ook tot efficiënter ruimtegebruik leidt. De economische haalbaarheid is een zaak voor de initiatiefnemer.

- Ad 2) Het initiatief betreft de ontwikkeling van een windmolenpark op zee. In het MER zijn verschillende alternatieve locaties op zee vergeleken. Een alternatieve locatie op land hoefde derhalve in het MER niet onderzocht te worden.
- Ad 3) Q7-WP bevindt zich op een afstand van meer dan 20 kilometer uit de kust. Hier zullen normaal gesproken geen surfers aanwezig zijn. Het windmolenpark heeft aan de kust geen invloed op de golfslag, het golfveld is 8 meter voorbij het park hersteld. Q7-WP heeft dus geen gevolgen voor surfers. Voor wat betreft de te verwachten vogelsterfte wordt verwezen naar de beantwoording van zienswijzen 5 en 8.c. Voor wat betreft kleurstelling van de molens wordt verwezen naar de beantwoording van zienswijze 6. Gederfde inkomens van horeca-aangelegenheden doet in het kader van deze vergunningprocedure niet ter zake.
- Ad 4)
- a) De MER wordt beoordeeld op kwaliteit van de inhoud door het bevoegd gezag en de commissie MER. De initiatiefnemer dient zich hiervoor te houden aan de opgestelde richtlijnen voor het MER. Deze zienswijze doet in het kader van deze vergunningprocedure niet ter zake.
 - b) Ja, inhoudelijk hebben de Interim-wet WIN/Wbr en de nieuwe Wbr de zelfde strekking. In overleg met bevoegd gezag heeft de initiatiefnemer de aanvraag omgezet naar een aanvraag voor een Wbr vergunning. Het MER kan dus dienen voor een ander besluit (Wbr) dan waar voor het is opgesteld (WIN/Wbr).
 - c) Inhoudelijk hebben de Interim-wet WIN/Wbr en de nieuwe Wbr de zelfde strekking. Ook heeft de omzetting van WIN/Wbr naar Wbr geen inhoudelijke gevolgen voor het MER en dus ook niet voor de richtlijnen.
 - d) De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat is het verantwoordelijke bestuursorgaan voor het besluit. De Hoofdingenieur-directeur van Directie Noordzee is gemandateerd door de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat om, namens deze, besluiten te nemen.
 - e) In paragraaf 2.3 van het MER wordt de nut en noodzaak van het Windmolenpark Q7-WP behandeld.
 - f) De Structuurschema Groene Ruimte is gebaseerd op de Wet Ruimtelijke Ordening die geen werking heeft buiten de territoriale wateren. De Noordzee is in het natuurbeleid aangewezen als kerngebied van de ecologische hoofdstructuur, zoals die beschreven is in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Dat betekent dat een activiteit in de Noordzee getoetst moet worden aan de beschermingsformules van het SGR. Naast de SGR zijn de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn (beide richtlijnen van de EU) van belang. De activiteit is weliswaar niet gepland in een van de daarin beschreven 'Special protected areas' of 'Gebieden van communautair' belang, maar beide richtlijnen kennen een zogenoemde externe werking. Deze externe werking gaat ervan uit dat activiteiten in de nabijheid van de beschermingszones ook significante gevolgen kunnen hebben voor de natuurlijk kenmerken van de beschermingszone en dus ook aan de richtlijnen moeten worden getoetst. Hoewel de bestaande richtlijnen niet eenduidig tot de conclusies leiden dat Q7-WP ook getoetst dient te worden aan de richtlijnen, is wel aandacht geschonken aan de vragen die de Habitat- en Vogelrichtlijn in dit verband stellen. (zie overwegingen m.b.t. toetsing natuurbelang).

- g) De kosten en rentabiliteit van onderhoud is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer. Deze zienswijze doet in het kader van deze vergunningprocedure niet ter zake.
- h) Het project van het Near Shore Windpark zal indien het gerealiseerd gaat worden zeker waardevolle informatie opleveren omtrent de effecten op vogels. Dit is geen reden om een goed onderbouwde vergunningsaanvraag op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatswerken te weigeren;
- i) De erosiebescherming wordt aangebracht teneinde uitspoeling te voorkomen. Wanneer uitspoeling plaats zou vinden dan zou er een zwaardere fundering noodzakelijk zijn, hetgeen extra kosten met zich mee zou brengen. Een en ander is beschreven in paragraaf 4.5 van het MER.
- j) De initiatiefnemer heeft bij het opstellen van het MER en de vergunningaanvraag overleg gevoerd over scheepvaartveiligheid met Directoraat Generaal Goederenvervoer (DGG) en de Kustwacht. Daarnaast zullen in de vergunning een aantal voorschriften worden opgenomen, waarin de initiatiefnemer verplicht wordt in contact te treden met de Kustwacht over de te nemen veiligheidsmaatregelen maatregelen voor de scheepvaart, tijdens de aanleg, groot onderhoud, bij calamiteiten en verwijdering van Q7-WP.
- k) De risico's van aanvaringen/aandrijvingen en de optredende milieueffecten van NSW en Q7-WP verschillen. Voor wat betreft het totaal aantal aanvaringen/aandrijvingen en de gemiddelde olie-uitstroom tengevolge van een aandrijving "scoort" NSW beter dan Q7-WP. Voor wat betreft de gemiddelde chemicaliënuistroom tengevolge van een aandrijving "scoort" Q7-WP beter dan NSW. De in het MER van Q7-WP beschreven risico's voor de scheepvaart en de verwachte eventuele milieueffecten worden door het bevoegd gezag als acceptabel beschouwd. Daarnaast zal in het kader van het Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven dat de bovengenoemde risico's en de eventuele milieuschade tengevolge van aanvaringen en aandrijvingen onderzocht moeten worden.
- l) Een initiatief moet wel economisch haalbaar zijn; het is dan ook best mogelijk dat de keuze voor Q7-WP, in plaats van P12-WP, op economische gronden gemaakt is. Het moet wel zo zijn dat Q7-WP aan alle door het bevoegd gezag opgelegde vereisten voldoet, wil dit initiatief doorgang vinden.
- m) Uiteraard levert Q7-WP waardevolle informatie op over de effecten van een windmolenpark op zee. Het bevoegd gezag zal deze informatie ook zeker gebruiken bij de besluitvorming voor toekomstige windmolenparken. Er is echter niets contractueel vastgelegd, waardoor andere partijen dan de E-Connection kunnen profiteren van de leereffecten van Q7-WP.
- n) De twee elektriciteitskabels van en naar het windmolenpark Q7-WP en de aanlanding bij Velsen-Noord (gemeente Velsen) en Wijk aan Zee (gemeente Beverwijk) maken geen onderdeel uit van deze vergunningprocedure en worden geregeld middels een aparte Wbr-vergunning voor het aanleggen en behouden van de kabels. Deze zienswijze doet in het kader van deze vergunningprocedure dan ook niet ter zake. Opgemerkt wordt dat in de Wbr vergunning voor de twee kabels de capaciteit op het terrein van Corus ook niet aan de orde zal komen, aangezien de benodigde vergunningen voor de kabels op

het land worden afgegeven door het Waterschap Uitwaterende Sluizen en de gemeenten Velsen en Beverwijk.

- o) In paragraaf 14.15 van het MER is ruim ingegaan op de relevante cumulatieve effecten.
- p) In paragraaf 4.2 en 4.3 van het MER is uitgebreid ingegaan op de uitgangspunten en voorwaarden die aan de locatiekeuze van het windmolenpark gesteld worden.
- q) In de hoofdstukken 5 en 9 van het MER de zichtbaarheid van Q7-WP beschreven. De beschreven zichtbaarheid van Q7-WP is gebaseerd op een, in opdracht van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, in 1998 door Meteo Consult uitgevoerde studie naar de zichtbaarheid bij landaanwinning. Daarnaast zal in het kader van het Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven dat de zichtbaarheid van Q7-WP in de praktijk moet worden onderzocht.
- r) Genoemde rapporten zijn door de initiatiefnemer als vertrouwelijk ingediend en dus niet beschikbaar voor anderen dan het bevoegd gezag. De resultaten van de rapporten zijn wel opgenomen in het MER en de vergunningaanvraag. Zowel het MER als de aanvraag kunnen hierdoor zelfstandig beoordeeld worden.

Ad 5) De locatie keuze is afhankelijk van een aantal voorwaarden: diepte, scheepvaartroutes, etc. Maar ook de mogelijke vogelsterfte is een aspect dat van invloed is op het wel of niet accepteren van een locatie door het bevoegd gezag. De Vogel- en Habitatrichtlijn spelen hierbij ook een rol. Voor wat betreft de toepassing hiervan wordt verwezen naar de overwegingen m.b.t. de toetsing van het natuurbelang. De economische haalbaarheid van het project is een zaak voor de initiatiefnemer en doet in het kader van deze vergunningprocedure niet ter zake.

Ad 6) Horizonvervuiling of zichtbaarheid is één van de aspecten die in het MER is uitgewerkt (zie ook zienswijze 4q). Q7-WP zal vanaf de kust beperkt zichtbaar zijn. Het bevoegd gezag acht deze zichtbaarheid acceptabel. Conform de internationale IALA richtlijn zal de fundatiepaal en de mast van de windturbine tussen het HAT-zeeniveau (High Astronomical Tide) en het werkbordes in een gele kleur uitgevoerd worden. Voor de rest van de windmolen kan gekozen worden voor een camouflagekleur als grijs en blauw. Ter vergroting van de zichtbaarheid voor scheepvaart is echter gekozen voor een heldere witte kleur. Voor wat betreft de opmerking over verkeersveiligheid zie de beantwoording van zienswijze 4.j.

Ad 7) In Wbr vergunningen worden geen voorschriften opgenomen ten aanzien van het maken van afspraken met andere marktpartijen tijdens aanleg van installaties in de zee en op de zeebodem. In de onderhavige vergunning wordt een dergelijke verplichting dus ook niet opgenomen. Het staat partijen echter vrij om bilateraal afspraken te maken. Na het onherroepelijk worden van dit besluit kan er door belanghebbenden niet meer ingesproken worden op de door de initiatiefnemer gekozen aanlegmethodieken. Hierin voorziet het onderhavige besluit. Middels het opstellen van werkplannen laat de initiatiefnemer het bevoegd gezag en de Kustwacht weten hoe het werk vordert. In de vergunning zal een voorschrift worden opgenomen waardoor belanghebbenden ter plaatse hiervan ook op de hoogte worden gebracht. De vergunning heeft betrekking op de voorkeurslocatie Q7-WP. De locaties Q4-WP en P12-WP zijn als alternatieven in het MER opgenomen. Eventuele kabelkruisingen

tengevolge van de aanleg van de windmolenparken Q4-WP en P12-WP doen in het kader van deze vergunningprocedure niet ter zake.

- Ad 8)
- a) zie antwoord op zienswijze 4.l;
 - b) zie antwoord op zienswijzen 4.q en 6;
 - c) Voor wat betreft de effecten op vogels wordt verwezen naar de overwegingen m.b.t. de toetsing van het natuurbelang;
 - d) In paragraaf 11.3.5 van het MER wordt ingegaan op de effecten van de windmolens op zeehonden. In het MER staat beschreven dat, naar verwachting, de effecten beperkt zijn. In de vergunning zal een Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven, waarin de effecten op vissen en zeezoogdieren (o.a. tengevolge van onderwatergeluid en trillingen) moet worden onderzocht;
 - e) In Hoofdstuk 17 van het MER worden de gevolgen van het sluiten van het windmolenpark voor ander activiteiten (refugium-functie) en het toevoegen van hard substraat (waar onderwaterorganismen zich op kunnen hechten) als positief ingeschat. In de vergunning zal een Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven, waarin deze effecten in de praktijk moeten worden onderzocht.
- Ad 9)
- a) Zie antwoord op zienswijze 4.o;
 - b) Zie antwoord op zienswijze 4.e;
 - c) Het MER beschrijft de effecten van Q7-WP op de visstand en beschrijft de beperking van bevisbaar gebied. De effecten worden door het bevoegd gezag als beperkt en acceptabel beschouwd. Een wettelijke financiële compensatieregeling is niet via een Wbr vergunning te realiseren. Deze zienswijze doet in het kader van deze vergunningprocedure dan ook niet ter zake;
 - d) Het toekomstige NSW project staat los van deze vergunningsaanvraag. Op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatwerken kan de aanvraag van E-Connection voor Q7-WP niet worden afgewezen in verband met het NSW project;
 - e) Mogelijk zullen er in de toekomst meer windmolenparken op zee komen. In de daarvoor op te stellen milieueffectrapportages zullen de cumulatieve effecten beschreven moeten worden. In het kader van de onderhavige vergunningprocedure doet deze zienswijze niet ter zake;
 - f) Het bevoegd gezag heeft geen aanleiding om de door E-Connection gehanteerde redenering en toegepaste rekenmodellen ter discussie te stellen;
 - g) Zie antwoord op zienswijze 8.e;
 - h) In paragraaf 12.3.1.1 van het MER staat beschreven dat bewust niet gekozen is voor een bumperconstructie vanwege hogere kosten (aanschaf en onderhoud), extra golfbelasting op de windmolens als gevolg van de grotere diameter op de waterlijn en het risico van het openrijten van de scheepsrump bij aanvaringen of aandrijvingen.

- i) In de tot de aanvraag behorende Veiligheidsstudie van MARIN zijn de risico's van aanvaringen van het hoogspanningstation beschreven. De resultaten van deze Vertrouwelijk studie zijn opgenomen in Hoofdstuk 12 van het MER. Alternatieve locaties voor het hoogspanningstation zijn in het MER niet beschreven. E-Connection heeft op economische gronden (besparing kosten voor de kabels) gekozen om het hoogspanningstation middenin het windmolenpark te plaatsen. Aangezien het hoogspanningstation één van de meest kwetsbare onderdelen van het windmolenpark is (zonder hoogspanningstation geen afvoer van elektriciteit), acht het bevoegd gezag deze keuze acceptabel.
- j) De effecten op bodemleven worden beschreven in Hoofdstuk 11 van het MER en als beperkt ingeschat. In de vergunning zal een Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven, waarin de effecten op bodemleven moet worden onderzocht.

Ad 10) a) Zie antwoord op zienswijzen 4.l, 5 en 8.a;

- b) De 2 elektriciteitskabels van en naar het windmolenpark Q7-WP en de aanlanding bij Velsen-Noord (gemeente Velsen) en Wijk aan Zee (gemeente Beverwijk) maken geen onderdeel uit van deze vergunningprocedure. Deze zienswijze doet in het kader van deze vergunningprocedure dan ook niet ter zake. De bevoegde gezagen voor de aanleg van de kabel op het land zijn het Waterschap Uitwaterende Sluizen en voornoemde gemeenten;
- c) In de voorschriften wordt een Monitorings- en evaluatie en Evaluatie programma opgenomen;
- d) Voor wat betreft de locatiekeuze zie antwoord onder a. Voor wat betreft de kabelaansluiting zie antwoord onder b;

Ad 11) a) Zie antwoord op zienswijzen 4.q, 6 en 8.b;

- b) In de vergunning zal een Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven, waarin de zichtbaarheid van Q7-WP in de praktijk moeten worden onderzocht.
- c) Het windmolenpark, inclusief een 500 meter veiligheidszone daaromheen zal tot gesloten gebied verklaard worden voor alle scheepvaart, met uitzondering van onderhoudsschepen van E-Connection en schepen van de overheid.
- d) In Hoofdstuk 12 van het MER is beschreven dat de risico's op ernstige ongevallen met pleziervaart verwaarloosbaar zijn. Daarnaast zal het voor pleziervaartuigen verboden zijn om het windmolenpark te betreden (zie antwoord op c.).

Ad 12) a) In de onderhavige vergunning zal een Monitorings- en evaluatieprogramma worden voorgeschreven. Voor wat betreft de onderwerpen natuur en milieu zal zo veel mogelijk worden aangesloten bij het Monitorings- en Evaluatie programma van het NSW project;

- b) In de vergunning wordt een voorschrift opgenomen, waarbij de initiatiefnemer een schriftelijke procedure moet indienen, waarin de situaties beschreven staan waarbij de windmolens (tijdelijk) stilgezet zullen worden;

- c) De gemaakte specifieke opmerkingen hebben betrekking op het MER en hebben geen gevolgen voor de onderhavige vergunning. Deze opmerkingen doen in het kader van deze vergunningprocedure dan ook niet ter zake.
- Ad 13) Het bij de aanvraag behorende Veiligheids- en Calamiteitenplan (inclusief bijlage E) is door de Arbeidsinspectie van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid getoetst aan het in Nederland geldende beleid en de Arbeidsomstandighedenwet 1998. De Arbeidsinspectie concludeerde dat het Veiligheids- en Calamiteitenplan voor een groot deel voldoet aan de Arbeidsomstandighedenwet. Een aantal bijlagen en procedurebeschrijvingen ontbreken echter, waardoor niet gesteld kan worden dat volledig voldaan wordt aan de Arbeidsomstandighedenwet. Derhalve zal in de vergunning worden voorgeschreven dat de initiatiefnemer een Veiligheids- en Gezondheidsplan conform het Arbo-besluit moet indienen bij het bevoegd gezag. De Arbeidsinspectie zal het bevoegd gezag ondersteunen bij het beoordelen van dit Veiligheids- en Gezondheidsplan.
- Ad 14) a) In het kader van de Vijfde nota ruimtelijke ordening zullen voorkeursgebieden wind worden aangewezen. In het kader van deze vergunningprocedure doet deze zienswijze echter niet ter zake;
- b) Zie antwoord op zienswijzen 4.q, 6, 8.b en 11.a;
- c) Zie antwoord op zienswijzen 4.j, 6, 9.i, 9.j, 11.b, 11.c, 11.d;
- d) Zie antwoord op zienswijze 9. j;
- e) Zie antwoord op zienswijze 11.d;
- f) De initiatiefnemer heeft bij de aanvraag een Ontmantelingsplan ingediend waarin de wijze van verwijdering van het windmolenpark beschreven staat. In de vergunning zal worden voorgeschreven dat na beëindiging van gebruik het windmolenpark verwijderd moet worden, conform het ontmantelingsplan (of een nader uitwerking daarvan). Middels een privaatrechtelijke overeenkomst met de Staat zal E-Connection zich garant moeten stellen voor voldoende middelen, gedurende de periode waarin het werk wordt gehouden, om het werk te kunnen verwijderen.
- Ad 15) a) De Tweede kamer heeft zich recent uitgesproken voor doorgang van het NSW project op de voorgenomen locatie. Vooralsnog zal Q7-WP niet de rol van NSW overnemen als proeflocatie;
- b) De kabeltracés op land maken geen onderdeel uit van de onderhavige vergunningprocedure. Deze zienswijze doet in het kader van deze vergunningprocedure niet ter zake. De bevoegde gezagen voor de aanleg van de kabel op het land zijn het Waterschap Uitwaterende Sluizen en de gemeenten Velsen en Beverwijk.

VERZENDLIJST

- a. Directoraat-Generaal Goederenvervoer, Directie Transportveiligheid
Postbus 20904, 2500 EX DEN HAAG
- b. LNV, directie der Visserijen
Postbus 20401, 2500 EK 's-GRAVENHAGE
- c. LNV, directie Natuurbeheer
Postbus 20401, 2500 EK 's-GRAVENHAGE
- d. LNV, Directie Groene Ruimte en Recreatie
t.a.v. F.A. de Haan, Postbus 20401, 2500 EK 's-GRAVENHAGE
- e. Bouwdienst RWS
Afdeling NIC, t.a.v. dhr. J.T. de Vries, Postbus 20000, 3502 LA UTRECHT
- f. De Dienst der Hydrografie
Badhuisweg 171, 2597 JN 's-GRAVENHAGE
- g. Ministerie van Economische Zaken, directie Energieproductie
t.a.v. dr. O. Bitter / drs. Ing. H.W. Boomsma, Postbus 20101, 2500 EC 's-GRAVENHAGE
- h. Directeur Kustwacht
t.a.v. hfd. Operationele Dienst, Postbus 10000, 1780 CA DEN HELDER
- i. Ministerie van VROM
t.a.v. dhr. A. Littel, Postbus 30945, 2500 GH DEN HAAG
- j. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid – Arbeidsinspectie
t.a.v. dhr. T. Dirksen (Afd. AI/CK), Postbus 90801, 2509 LV DEN HAAG
- k. Staatstoezicht op de Mijnen
Prinses Beatrixlaan 428, 2273 XZ VOORBURG
- l. Hoofdkantoor van de Waterstaat
t.a.v. ir. J. Keuning, Postbus 20906, 2500 EX DEN HAAG
- m. Centrale Directie Juridische Zaken
T.a.v. mr J. Spier, Postbus 20906, 2500 EX DEN HAAG
- n. Scheepvaartinspectie
Postbus 8634, 3009 AP ROTTERDAM
- o. Inspectie Verkeer en Waterstaat, Divisie-Luchtvaart
t.a.v. S.D. Vermeulen, Postbus 575, 2130 AN HOOFDORP
- p. Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland
Postbus 3007, 2001 DA HAARLEM

AMU/743

- q. Ministerie van Defensie
t.a.v. mr. J.J. Sybrandi, Postbus 20701, 2500 ES DEN HAAG
- r. Stichting De Noordzee
Drieharingstraat 25, 3511 BH UTRECHT
- s. ANWB, Afdeling Literatuurinformatie
t.a.v. mevr. L. van Kelegom, Postbus 93370, 2509 AJ 'S-GRAVENHAGE
- t. Produktschap Vis
Postbus 72, 2280 AB RIJSWIJK
- u. Vereniging Natuurmonumenten
t.a.v. ir. H.M. van der Sikke, Postbus 9955, 1243 ZS 's-GRAVELAND
- v. Commissie voor de MER
t.a.v. de heer S.A.A. Morel, Postbus 2345, 3500 GH UTRECHT
- w. KPN Telecom BV
t.a.v. de heer W. Zieleman, MOCS TP2 1ste etage,
Postbus 30000, 2500 GA DEN HAAG
- x. Global Crossing
t.a.v. de heer C. Jong, Marconiehof 17, 1945 TW BEVERWIJK